97295

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ÖZBEKISTON ADABIYOTI VA SAN'ATI

1956 ЙИЛ 4 ЯНВАРДАН НАШР ЭТИЛА БОШЛАГАН

1995 ЙИЛ

ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ • СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН 29 декабр, № 51—52 (3337)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

1996 ЙИЛНИ «АМИР ТЕМУР ЙИЛИ» ДЕБ ЭЪЛОН ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Буюк давлат арбоби Амир Темур туғилган куннинг 660 йиллиги муносабати билан мамлакатимиз жамоатчилигидан тушаётган кўплаб таклифларни инобатга олиб,

унинг давлатчиликни барпо этишдаги, фан, таълим ва маданият тараққиётидаги улкан ҳиссасини назарда тутиб,

ЮНЕСКО Бош конференциясининг 1996 йилда Амир Темурнинг 660 йиллиги жаҳон жамоатчилиги томонидан кенг нишонланиши тўғрисидаги қарорига эътиборан халқаро ва республика миқёсида тадбирлар ўтказилаётганлигини ҳисобга олиб,

Ўзбекистон фуқароларининг, ёш авлоднинг миллий ифтихор ва ватанпарварлик туйғуларини янада ривожлантириш мақсадида

1996 йил «Амир Темур йили» деб эълон қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 26 декабр.

ЁРУҒ КУНЛАР САДОСИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитасининг раиси Абдурафиқ АҲАДОВ билан мусоҳаба

— Муҳтарам Абдурафиқ Аҳадович, кириб келаётган Янги йил, Президентимиз ишонтириб айтганларидек, ҳаётимизда туб ўзгаришлар йили, ёруғлик йили бўлсин! Бу қутлуғ орзунинг қай даражада рўёбга чиқиши кўп жиҳатдан ёш давлатимизнинг хазинасига боғлиқ. Умумхалқ ҳамёни билан орзуларимизнинг мутаносиблик даражаси қандайлиги, уларни уйғунлаштириш борасида куни кеча ўз ишини якунлаган Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўртинчи сессиясида қандай тадбирлар белгиланганлиги ҳақида маълумот берсангиз.

— Навбатдаги сессиямиз долзарб масалаларга бойлиги билан аввалги анжуманлардан тубдан фарқ қилди. Мустақил республикамиз ислоҳотларнинг иккинчи босқичига ўтмоқда. Биринчи босқичда амалга оширилган ишлар таснифи ва иккинчи босқичда олдимизда турган вазифалар Президентимиз маърузасида ёрқин акс этди. Агар шу мамлакатнинг банк фаолияти ва пул айланиш соҳасидан хабардор киши сифатида ўз фикримни айтадиган бўлсам, мустақиллигимизнинг ўтган 4 йили давомида амалга оширилган ишларнинг илк натижалари энди фуқароларимизнинг қилган меҳнатлари роҳатларини кўришлари, ижтимоий муҳофазага олинган одамларнинг ҳукуматимиз ғамхўрликлари ҳароратини туйишлари учун асос бўла олади. Қисқаси, халқ турмуши фаровонлик томон бурилишининг реал имконлари бор. Бу манбадан оқилона ва одилона фойдаланиш тизимини яратиш сессия кун тартибига киритилган масалалардан бири бўлди. Хусусан, давлат бюджетининг 1996 йилги истиқбол режалари, республиканинг айрим қонун ва ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилди. Марказий банк тўғрисидаги қонун муҳокама қилинди. Банклар ва банк фаолияти тўғрисидаги қонун лойиҳаси эса биринчи ўқишда маъқулланиб, кенг жамоатчилик муҳокамасидан ўтказиш учун лойиҳа матнини матбуотга тақдим этишга қарор қилинди.

— 1996 йилги давлат бюджети қайси манбалар асосида шаклланади?

Давоми иккинчи бетда

ЯНГИ ЙИЛИНГИЗ ҚУТЛУҒ БЎЛСИН!

ҚЎШИҚ САНЪАТИМИЗДА ЯНГИ БОСҚИЧ

Республикамиз ҳукумати мустақил Ватанимиз санъатининг равнақи, жаҳондаги мавқеининг ошиши йўлида катта тадбирларни белгиламоқда, бу соҳа ижодкорларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш чораларини кўрмоқда. Жумладан, яқинда театр санъати ходимларининг моддий аҳволини янада мустаҳкамлаш мақсадида уларга ҳақ тўлашнинг янги тартиблари жорий этилиши шу соҳага алоқадор барча ходимларни руҳлантириб юборган эди.

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг беш йиллигига бағишланган «Ўзбекистон — Ватаним маним» мавзуида қўшиқлар кўрик-танловини ўтказиш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори эса миллий қўшиқчилик санъатимизни юксалтириш йўлидаги муҳим воқеа бўлди. Зеро, бугун ўзининг тараққиёт ва юксалиш йўлидан бораётган она диёримизнинг меҳнаткаш халқи фазилатларини улуғлайдиган, фарзандларимизни юртига муносиб бўлишга, ота-боболари ишини давом эттиришга, том маънода келажаги буюк давлат яратишга чорлайдиган кўп ва хўб қўшиқлар зарур.

Ҳар бир инсон учун, миллати ва элатидан қатъи назар, Ватандан буюк, муқаддас, суюк ва азиз даргоҳ йўқ. Айниқса, ўзбек халқи Ватанни ардоқлаб, унга она номини қўшиб айтиши бежиз эмас. Чунки биз Ватанимиз Ўзбекистон она қадар ардоқлидир. Бу туйғу қон-қонимизга, жон-жонимизга сингиб, минг-минглаб йиллар давомида шаклланиб, авлодларимиздан мерос бўлиб келмоқда. Бугун эса Ватан, уни севиш, ардоқлаш ҳисси ўзгача маъно ва мазмун касб этди. Энди мана шуларнинг барини жаҳон узра кўз-кўз қилиш, янги, замонавий қўшиқчиликни ривожлантириш олдимизда турган энг муҳим вазифалардандир. Шунинг учун «Ўзбекистон — Ватаним маним» мавзуида қўшиқ кўрик-танлови республикамиз қўшиқчилигининг бугунги долзарб масалаларидан бири. Шубҳасиз, бу тадбир ижодкорларни ҳар томонлама етук, мукаммал асарлар ёзишга илҳомлантиради.

Танловнинг ўзига хос томонларидан бири шундаки, унда иштирокчиларнинг ёши чегараланмаган, барча жанрдаги қўшиқлар билан қатнашишга шароит яратилган. Унда, айниқса, жўр бўлиб куйланадиган қўшиқларга алоҳида эътибор берилгани эътирофга молик. Бинобарин, бугун бизга жўр бўлиб куйланадиган қўшиқлар ҳар қачонгидан ҳам зарур. Оммавий қўшиқлар ҳамиша алоҳида аҳамият касб этиб келган. Ўйлаймизки, қўшиқларнинг бу кўрик-танлови республикамиз қўшиқчилик санъатида янги бир босқич бўлиб, узоқ йиллар яшаш қудратига эга бўлган асарлар яратилишига сабаб бўлади.

**Абдуҳошим ИСМОИЛОВ,
Ўзбекистон халқ артисти**

ҲАЙЪАТ ЙИҒИЛИШИ

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги ҳайъатининг навбатдаги йиғилишида республика маданий ҳаётига оид бир қатор масалалар кўриб чиқилди. Республика Президентининг «Ўзбекистонда театр ва мусиқа санъатини янада ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қароридан келиб чиқадиган вазифалар хақида маъруза қилган вазир Э.Ҳайитбоев мазкур ҳужжат маданият соҳаси ходимлари томонидан жуда катта хурсандчилик билан кутиб олинганлигини, ҳукуматимизнинг бу ғамхўрлиги ижод аҳли қалбида мустақиллик ишига садоқат туйғусини кучайтирганлигини алоҳида таъкидлаб ўтди. Шу масала юзасидан музокараларда сўзга чиққан вазирлик санъат бошқармаси бошлиғи Б.Ёқубов, халқ артистлари Ё. Аҳмедов, С.Пўлатов, Маданият институти проректорлари А.Маврупов, М.Ёқубова, М.Горкий номидаги театр директори В.Шапиро ва бошқалар республика раҳбариятининг маданиятни ривожлантириш ишига алоҳида эътибор бераётганлигини мамнуният билан таъкидладилар.

Ўтган йили Вазирлар маҳкамасининг музейлар фаолиятини яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисидаги қарори ҳам эълон қилинди. Бу муҳим ҳужжатлар маданият муассасалари ходимлари зиммасига халқ ва миллат манфаатлари йўлида янада самарали, ҳалол ва пок меҳнат қилиш масъулиятини юклайди. Йиғилишда халқимиз тарихи, бугунига тааллуқли ҳар бир буюм, осори-атиқа — бу миллат мулки, демакки, келажак авлодларнинг ҳам мулки эканлиги алоҳида уқдирилди. Ҳозир шундай пайтки, ҳар бир соҳада бўлганидек, маданият соҳасида ҳам ишнинг кўзини биладиган, тажрибали, ташаббускор кишилар ишлаши керак. Иш услубларини тубдан янгилаш, замон талабларига мос ечимлар топиш зарур. Бусиз муваффақиятга эришиб бўлмайди. Тегишли методик марказлар, услубиятчилар, бевосита кадрлар билан ишловчилар юқорида келтирилган ва бошқа ҳужжатлар талаблари асосида ўз фаолиятларини қайта кўриб чиқишга даъват этиладилар.

Ҳайъат йиғилишида маданият ва санъат муассасаларида жорий йилнинг ўтган 9 ойи ичидаги молиявий-хўжалик фаолият натижалари ва маданият ривожига доир ислоҳотларнинг бориши тўғрисидаги ахборот, халқ ижоди ва маданий-маърифий ишлар республика илмий-услубий марказининг иш фаолияти тўғрисидаги масала ҳам тинглаб муҳокама этилди.

Йиғилиш сўнггида «Наврўз» умумхалқ байрами ва республика Мустақиллигининг 4 йиллиги тантаналарини тайёрлаш ва ўтказиш ишига муносиб ҳисса қўшган бир гуруҳ ижодкорларга пул мукофотлари топширилди.

ТАНЛОВГА МАРҲАМАТ!

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги ўзбек халқининг қадимий байрами — НАВРЎЗГА бағишланган энг сара сценарийлар учун очиқ танлов эълон қилади.

ТАНЛОВ ШАРТЛАРИ: тавсия қилинадиган сценарийларда муаллиф НАВРЎЗ байрамининг тарихий анъаналари, қадимий халқ ўйинлари, термалари, қўшиқлари ва фолклор, этнографик манбалардан унумли фойдаланиб, Республикада бу байрамни ўтказишда оммалашаётган тажрибалар ва халқимизнинг орзу — истакларини, вилоятларнинг ўзига хос хусусиятларини, Республикада рўй бераётган янгиликларни ўзига хос бадиий шаклда ифода этмоғи, уларда пойтахтимизнинг байрам ўтказиладиган А. Навоий номидаги Ўзбекистон миллий боғи, майдонлари ва сайилгоҳлари имкониятлари ҳисобга олинган бўлмоғи лозим.

ТАНЛОВДА истак-хоҳиши бўлган Ўзбекистоннинг ҳар бир фуқароси қатнашиши мумкин.

ТАНЛОВ МУДДАТИ: 1996 йилнинг 15 февралигача.

ТАНЛОВ ҒОЛИБЛАРИ қуйидагича ТАҚДИРЛАНАДИЛАР:

Биринчи ўрин — 100.000 сўм.
Иккинчи ўрин — 75.000 сўм.
Учинчи ўрин — 50.000 сўм

Байрам сценарийси бир ярим соатга мўлжалланиши ва машинкада 3 нусхада кўчирилган бўлиб, 30-40 саҳифадан ошмаслиги лозим.

Муаллиф ҳамкорлик қиладиган режиссёрни тавсия қилиш ҳуқуқига эга.

Танловга бир ёки бир неча муаллиф ҳамкорликда қатнашишлари мумкин. Сценарий қўлёзмалари таҳлил қилинмайди ва қайтарилмайди.

Танлов иштирокчилари исми, отасининг исми, касби, иш ва турар жойларини аниқ кўрсатган ҳолда ўз сценарийларини қуйидаги манзилга жўнатишлари лозим:

700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30-уй, 6-хона Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги Тел: 44-63-73.

ЗИЁСИЗ ЯШАШ ҚИЙИН

Мен «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»ни нурга ўхшатгим келади. Зеро, инсон яралибдики, доимо нурга талпинади. Унинг нурсиз, зиёсиз яшаши қийин.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг бутун сири, қудрати унинг саҳифаларида эълон қилинаётган турли-туман мақола-лавҳаларда, шеър-ҳикояларда. Газета ўз чиқишлари, дадиллиги, ҳақгўйлиги билан кишилар қалбидан жой олган, донишманд дўстга, маслаҳатчига айланган. У деҳқону ишчи, талабаю профессор, турли мансаб эгаллари-ю солдат-генералгача — ҳаммасига ушбу нашр ҳадя этган сеҳрли зиё нурининг дахли бор деб биламан. Очиғи, мен Адабиёт газетасисиз ҳеч нарсага эришолмаган бўлар эдим.

Газетанинг қудратини ҳеч нарсага тенглаштириб бўлмайди. Муштарийлар унинг ҳар сонини кўзлари тўрт бўлиб кутишади. Ундан чигал саволларга жавоб излашади ва топишади. Адабиёт газетаси кириб келган хонадон нурга тўлади. У таратаётган ёғду ҳеч қачон сўнмасин, аксинча, тобора кучлироқ яроқлаб, ҳамиша хонадонларимизни нурафшон қилаверсин.

**Бобомурод ДАМИНОВ,
ёзувчи**

САВОБ ИШ

Ҳурматли Президентимизнинг аҳолининг омонатлардаги ва давлат суғуртаси бўйича пул маблағларини индексация қилиш тўғрисидаги қарорини ўқиб, беихтиёр «Э, отангга раҳмат», деб юбордим. Битта мен эмас, собиқ тузумнинг «бетимнинг қаттиғи — жонимнинг ҳузури» қабилидаги бу найрангидан куйиб қолган жуда кўплар ҳам шундай дейишган бўлишса керак. Нега десангиз, ҳар ҳолда саводли одаммиз, бу пуллар аслида қаёққа кетганлигини яхши биламиз. У пайтлари пулнинг жилови, бир тийинигача ҳисоб-китоби Москвада эди, ҳузурини кўрганлар ҳам ўшалар бўлди. Шунга қарамай, ҳукуматимиз халқни, бирор кунимга яраб қолар деган мақсадда бир сўмлаб-ярим сўмлаб жамғарма йиққан оддий одамларни ўйлаб жуда савобли иш қилди. Бу қарор, шубҳасиз, одамларнинг Мустақиллик ишига, Президентимиз Ислом Каримовнинг халқпарвар сиёсатига ишончини янада мустаҳкамлайди. Мана кўрасиз, бу ишонч ҳадемай бугун сарф бўлаётган жуда катта харажатлар ўрнини тўлдириб юборади.

Ўнгор АҲМЕДОВ, омонатчи

«НАВОИЙ» РОМАНИ ТУРК ТИЛИДА

Атоқли ўзбек адиби Ойбекнинг «Навоий» романи жаҳоннинг кўплаб тилларига таржима қилинган. Яқинда ана шу машҳур тарихий асар Истанбулда турк тилида ҳам нашр этилди. Романни ўзбек тилидан турк тилига таржимон Аҳсан Ботур ағдарган.

А. Ботурнинг илгари ўзбек тилидан таржима қилган қатор асарлари сингари «Навоий» романи таржимаси учун кўп минг сонли турк китобхонлари томонидан қизғин кутиб олинди.

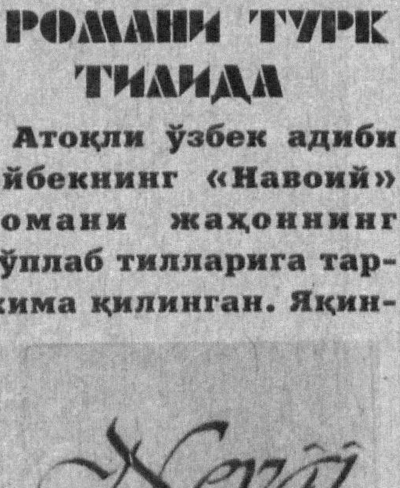

ОЙБЕКНИНГ БАДИИЙ ЖОЗИБАСИ

ЎзРФА Алишер Навоий номидаги Адабиёт институтида Ўзбекистон республикаси Фанлар академияси, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва республика «Маънавият ва маърифат» маркази ҳамкорлигида XX асрда ўзбек адабиёти мумтоз адиби, академик Ойбек таваллудининг 90 йиллигига бағишланган илмий анжуман бўлиб ўтди. Уни ЎзРФА президенти Тўхтамурод Жўраев кириш сўзи билан очди.

Анжуманда академик Иззат Султонов «Ойбекнинг ижтимоий ва илмий фаолияти», филология фанлари доктори Наим Каримов «XX аср ўзбек адабиёти тараққиётида Ойбек ижодининг аҳамияти», ЎзРФА мухбир аъзолари Матёқуб Қўшжонов «Ойбек романлари ва бугунги адабий қарашлар», Салоҳиддин Мамажонов «Ойбек романларининг миллий ўзига хослиги», Бахтиёр Назаров «Ойбек шеъриятининг бадиий жозибаси» мавзуларида маъруза қилдилар.

Шунингдек, таниқли ёзувчилар Ҳамид Ғулом, Эркин Самандаров, афғонистонлик олим ва таржимон Абдулҳамид Шаърий Жузжоний ҳамда Маннон Эгамбердиевлар ҳам Ойбек сабоқлари тўғрисида гапирдилар.

Илмий анжуман сўнгида ЎзРФА вице президенти Иброҳим Искандаров якуний нутқ сўзлади.

А. ПИРИМҚУЛОВ

Адаб, одоб ва одам

ЭЗГУЛИКНИНГ БАҲОСИ

... 1- «А» синфда ота-оналар мажлиси борарди. Кун тартибидаги асосий вазифа биринчи чорак якунлари кўриб чиқилгач, муаллима йиғилганлар диққат-эътиборини бошқа бир ташкилий масалага қаратди: ҳадемай янги йил эшик қоқади. Бу байрамни ўқувчиларнинг эсларида қоладиган даражада қўнгилли ўтказиш борасида ота-оналарда қандай таклиф-истаклар бор?

Мажлис иштирокчиларининг аксарияти ўзига тўқ, бозор иқтисодиётига ўтиш қийинчиликларини уддабуронлик билан ўтаётган топармон-тутармон кишилар эди. Шу боис улар фарзандларини шу намунали илм даргоҳида ўқишга беришганди, ўғил-қизларини ҳар куни шаҳарнинг турли бурчакларидан замонавий енгил машиналарда дарсга олиб келиб-олиб кетишарди. Бу сафар ҳам улар болаларидан ҳимматларини аямадилар, байрамга атаб ҳар бир ота-онадан ўртача 100 сўмдан пул тўплаш таклифини киритишди. Бу фикрга айрим ўртаҳол оила бошлиқлари ҳам қўшилишди.

Энди навбатдаги муаммо кўндаланг турарди: «Хўш, йиғилган маблағ эвазига нималар қилиш керак?» Бу ҳақда ҳар ким ҳар хил фикр билдира бошлади.

— Мана бу китобни бир кўринглар, — деди муаллима баҳс айни авжига чиққан пайтда. — Унга шарқ халқларининг турли ҳажмдаги 70 дан ортиқ энг яхши эртаклари жамланган. Матнлар болаларбоп йирик ҳарфларда терилган.

Бундан ташқари, китоб эртаклар мазмунига ҳамоҳанг 35 та рангли сурат билан безалган. Баҳоси ҳам қиммат эмас — 30 сўм. Менимча, биз болаларимизга шу китобдан ҳам биттадан совға қилсак, бир умрга татигулик ажойиб эсдалик бўларди.

Муаллима шундай дея, қўлидаги китобни ёнидагиларга узатди. Ота-оналар навбати билан уни варақлаб кўра бошладилар. Аммо ҳа дейишда ҳеч кимдан садо чиқавермади. Пировардида, башанг кийинган серсавлат йигит дилидагини тилига чиқарди:

—Яхши нарса топиб келибсиз. Лекин ҳозир эртак ўқишдан нима фойда? Болаларимиз шусиз ҳам уззукун телевизордан эртагу мултфилмлар кўриб ётишибди. Биз уларга китоб совға қилгандан кўра, ўша куни синфда зўр дастурхон тузаб, зиёфат қилиб берсак-чи?..

Бу гапдан сўнг синфда бирдан жонланиш юз берди. Ота-оналардан қай бири дастурхонга торту чет эл конфетлари қўйилишини, қай бири иссиқ овқатлар пишириш лозимлигини айта бошлади. Аммо шу тобда ҳеч ким муаллима бояги китобни қўлтиқлаганича синфхонадан маъюс чиқиб кетганини сезмади...

А. ҲАЙДАРОВ

«Саодат»нинг 70 йиллиги

«САОДАТ» БОҒЛАРИ

Шарқ аёллари ҳеч қачон сиёсатдан, жамиятдан четда турмаганлар. Давлат ва жамият ҳаётидаги барча ўзгаришлар, талотўплар, буюк силсилалар Оналарнинг юрагидан ўтган. Энг нозик ҳиссиётларнинг мавжларидан тортиб ижтимоий зўравонлик даҳшатларигача Она-Аёл тақдирида, қисматида акс этиб, довул қоқиб ўтаверган. Йигирманчи йилларнинг ғайримиллий шиддатли бўронлари, ўттизинчи йилларнинг қонли чиғириқлари Онанинг — ўзбек халқининг улуғ маърифатпарвар қизлари, ўғлонларини янчиб, мажақлаб турганида ўзидан ўтганини ўзи билади. Эр етган ўғилларини, сара қизларини истибдод даври кундага қўйганида ўн гулидан бир гули очилмаган йигитлари жанггоҳларда қирилиб кетганида ўзбек оналарининг сийнасида тах-батаҳ доғлар қолаверди. Лекин ёруғ дунё гўзал, ҳаёт ширин: тегрангда жовиллаб турган фарзандларинг ҳақи, аждодлар ҳоки ётган шу тупроқ ҳақи, келажак ҳақи Оналар кўз ёшларини силириб ташлаб, тонгда тирилиб, янги очилган гулдай бўлиб сафга туравераверди, дастхоҳларга кўз нури, қўлларининг қувватини тўкаверди. Кўкайида доғи, юрагида меҳр шаҳди билан Она Ватан маъмурлиги йўлида меҳнатга шўнғиди. Оналарнинг нозик елкалари қалқонга айланди: халқни уруш қабоҳатларидан омон олиб ўтди. Ҳижрон тоғларини кўтарди бу мардонавор елкалар. Халқ хўжалигининг, қишлоқ хўжалигининг барча қийин нуқталарида Аёл-Она раҳбар, ишчи, муҳандис, ҳунарманд, муаллима бўлиб фаолият майдонига чиқди. Илмлик ва ҳунарпеша бўлди Ўзбекистон аёллари.

«Саодат» ойномаси улар билан бирга қадам ташлади, бирга ўсди. Унинг етмиш йиллик саҳифаларини варақларкансиз, улардан сийрати ва сурати гўзал оналар, муаллимлар, мураббиялар, қиш тинмай, ёз тинмай, қорда, ёмғирда, дўлда қорайиб дала ишини қилган оқкўнгил, мард деҳқон аёллар чиқиб келаверадилар сафларга тизилиб, сарғайган саҳифалар тилга киради. Меҳнатдан, ижоддан, яратишдан, ҳаётни, тирикликни, келажакни ҳимоя қилишдан бахт топган, ёрқин шахсларга айланган юртдошларимизни кўриб кўз яйрайди. Аждодларнинг ўлмас руҳларига содиқлик, Шарқнинг серандиша, серибо маънавиятини, маърифатини, назокатини қанча талофатлар кўриб бўлса ҳам ҳозирги наслларга етказиб келолган Оналарга юракдан ташаккуримиз бўлсин.

Тилдан қолган тилимиз келинчаклар алласида яшади. Кайвони бибиларнинг «ёр-ёр»ларида, ҳофизларнинг нолаларида, шоирларнинг шуурида майсадай ям-яшил бўлиб тураверди. Миллийлик тамом унут бўлганида Аёллар миллийлик гавҳарини кўкракларида асрадилар. Дину иймон, илм ва фазлу ҳунар эса миллат тириклигининг жон томиридир.

Мана, бугун ёқали тўн, туғли эл бўлдик. Мустақил Ўзбекистон давлати пайдо бўлди жаҳон харитасида. Ўзбек халқи миллий камолот йўлига кирди. Мустақиллик билан қаддимиз ғоз, тилимиз узун, юзимиз қизил бўлди. Бой меросий ўтмиш ва келажакнинг эгаси каби сездик ўзимизни.

Бугун ўзбек хотин-қизлари ҳаракати жаҳон хотин-қизлар ҳаракатининг муҳим бир ҳалқаси бўлмоқда. Оналик ва болаликни ҳимоя қилувчи қатор ҳаётбахш фармонлар кучга кирмоқда. Соғлом авлод учун кураш ўз самараларини бермоқда.

Энди биз Истиқлол Оналаримиз. Энди фақат Она бўлиб қолмоқ кифоя эмас. Энди ўзбек аёллари муаллима-Она, мураббия-Она, раҳнамо-Она, тадбиркор-Она бўлмоғини ҳаётнинг ўзи талаб этмоқда. Таълим, тарбия тизимлари ва тиббиёт муассасаларида 60 фойиздан зиёд хотин-қизлар ишлаётгани халқимизнинг, миллатнинг бахти. Энди Ўзбекистон оналари турли замонавий ихтисосларни ўзлаштирмоқлари, ўз фарзандларига барча зарур илм ва малакаларни эгаллашда, фаннинг машаққатли ва бахтиёр йўлларидан боришларида рағбат ва илҳом бермоқлари даркор.

Ҳар бир оилани миллий Истиқлолнинг нурамас, мунаввар қўрғонига айлантиришда хотин-қизларнинг кордонлиги, зийраклиги, қаноатли, оқила равишрафтори алоҳида аҳамият касб этади. Оила фидокорлар ва ватанпарварлар етишадиган энг олийжаноб, энг таъсирчан дорилфунундир.

Ўзбекистонни гўзал Ўзбекистон қилиб турган хотин-қизлар турмуш шароитлари, орзу-ўйларини ёритишда фаоллик ва жасорат билан ижод қилмоғимиз керак. Юртимиздаги тинчлик ва миллатлараро ҳамжиҳатлик, ижтимоий ва миллий барқарорликни мустаҳкамлашда Оналар, опа-сингилларимизнинг бунёдкор меҳнати, ҳаётпарварлиги, муҳаббати ғоят қудратли кучдир.

Умуминсоний қадриятларнинг қарор топиши, Истиқлол ғояларининг чуқур илдиз отишида матбуотнинг таъсири эса беқиёсдир. «Саодат» жамоаси ана шу масъулиятни теран англайди.

Анъанага кўра, Оналар тўйларда, улкан тадбирларда ўз фарзандларини, давлатбоши ўғилларини дуо қиладилар. Мен ҳам ушбу қувончли байрам лаҳзаларида эзгу тилагимни айтсам:

Ўз ишини ўзбек халқининг шаъни-шарафини ҳимоя қилишдан бошлаган, Истиқлол чироғини ёққан, ҳазрат Навоий таъбирлари ила айтсам, «Ўз халқига оталик, ҳам ўғиллик қилаётган» Президентимиз муҳтарам И. А. Каримовга минглаб оналарнинг дуолари ёр бўлсин, дейман. «Саодат»нинг байрамини маърифат ва маънавият байрамига, халқ сайлига айлантирган, Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамасига, Республика хотин-қизлар қўмитасига, Ўзбекистон Бош Вазири ўринбосари, юбилей ўтказиш ташкилий қўмитаси раиси Дилбархоним Ғуломовага ташаккур айтаман.

«Саодат» боғлари яратган, «Саодат» клублари ташкил этган азиз мухлисларимизга раҳматлар айтаман. Бахтимизга Ўзбекистон — шараф буржига, юксалиш палласига кирган азиз Ватанимиз, Ўзбекистон омон бўлсин!

Ўтсак майса бўлиб
кўклармиз қайта,
Истиқлол, Истиқлол,
қасамин айта.
Уйғоқ руҳимизда порлар
тун-кундуз
Ўзбекистон деган абадий
юлдуз!
Эй, тоқат фарзанди, буғдой
сўзлигим,
Эй, ёрқин йўлларни
танлаган карвон,
Наслу насбли эл, шаъним,
ўзлигим,
Абадий буюрсин бу байрам,
бу шон!

Ойдин ҲОЖИЕВА,
«Саодат» журнали бош муҳаррири,
Ўзбекистон халқ шоири

ЁРУҒ КУНЛАР САДОСИ

Боши биринчи бетда

— Маълумки, бюджет солиқнинг асосий тўрт тури — юридик шахслар даромади, акциялар, қўшимча қиймат ва даромад солиқларидан келадиган тушумлардан ташкил топади. Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида ташкил топган хусусий ва қўшма корхоналарнинг катта қисми бугунга келиб ўз маҳсулотлари билан жаҳон бозорига чиқиб бораяпти. Давлат мулкининг хусусийлаштирилиши ҳам зарар кўриб ишлайдиган юзлаб корхоналарни даромадгир юридик шахсларга айлантирмоқда. Ўрта ва кичик бизнес билан шуғулланувчи тадбиркорлар ҳам иш юритиш ҳадисини эгаллаб боришяптики, буларнинг ҳаммаси, пировард натижада, ҳам ўз сармояларининг ортишига, ҳам давлат бюджетининг бойишига олиб келмоқда. Бу ўринда айниқса чет эл инвестицияларининг республикамиз тараққиётига қўшаётган ҳиссасини таъкидлаб ўтишни истайман. Мамлакатимизга келаётган чет эл ишбилармонлари сони ва уларнинг маблағлари ҳажми ортиб бормоқда, чунки Ўзбекистоннинг кредит варағи тоза, мамлакатимизнинг тўлов қобилияти мустаҳкамлигига жаҳон аҳли ишонч ҳосил қилди.

— 1996 йилги давлат бюджетининг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?

— Мазкур йилги давлат бюджетининг асосий хусусиятларини умумлаштириб шундай дейиш ўринли: биринчидан, бу йилда халқ хўжалигининг барча тармоқларида кучли молиявий интизомни жорий этиш, яъни харажатлар билан даромадлар ҳажмини тўғридан тўғри боғлаб бориш фалсафаси кўзда тутилган; иккинчидан, бошқаришнинг барча бўғинларида даромадларни жалб қилишнинг барча имкониятларидан кенг фойдаланиш ва шу асосда бюджет тақчиллигини кескин камайтириш. Шунингдек, социал соҳаларни ривожлантириш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялашни кучайтириш мақсад қилиб олинган. Бундай харажатлар жорий йилда 4,4 фоизни ташкил этган бўлса, 1996 йилда уни 5,4 фоизгача кўтариш мўлжалланган. Кечагина эълон қилинган аҳолининг банклардаги жамғармаларини, давлат суғуртасига қўйилган маблағларини индексация қилиш ҳақидаги Фармон асосида келиб чиқадиган харажатларнинг катта қисми 1996 йил бюджетига киритилган. Янги йилда маҳаллий ҳокимият тизимининг иқтисодий жавобгарлиги ва мустақиллигини ошириш мақсад қилиб олинган. Агар жорий йилда харажатлар бўйича маҳаллий бюджет улуши 44 фоиз бўлган бўлса, янги йилда у 54 фоизга етди. 1996 йилдан бошлаб ер солиғи, мулк солиғи, ер ости бойликлари ва табиий бойликлардан олинадиган солиқ тушумлари тўлалигича маҳаллий бюджетлар ихтиёрида қолдирилаяпти. Шунингдек, товар ишлаб чиқарувчилар учун солиқларни номинал камайтириш билан боғлиқ ўзгартишлар ҳам бюджетда аксини топмоқда. Қимматбаҳо қоғозлар бозорини кенгайтириш орқали ҳам бюджет тақчиллигининг маълум қисми қопланиши жаҳон тажрибасидан маълум. 1996 йилда акция, вексел сингари қимматбаҳо қоғозлар бозорининг иккинчи босқичи ҳам амалда бўлиши кўзда тутилаётир. Бу —- нима дегани? Бу — ўтган йилларда сотиб олинган акцияларнинг акциядорлар томонидан қайта сотилиши демакдир. Ташқи иқтисодий сиёсатда асосий йўналиш — марказлаштирилган чет эл маблағларини Ўзбекистон Республикаси иқтисодий қудратини оширишга қаратишга асосий эътибор берилади.

— Абдурафиқ Аҳадович, сўзингиздаги икки нуқтани аниқлаштириб олсак: биринчиси — Президентимизнинг аҳолининг банклардаги жамғармаларини, давлат суғуртасига қўйилган маблағларини индексация қилиш ҳақидаги Фармони билан боғлиқ харажатлар. Улар қай тартибда ва қандай нисбатда қайтарилишини қисқача изоҳлаб ўтсангиз. Чунки омонатчилар банклардаги маблағларидан умидларини уза бошлашганди... Менимча, аҳолининг банклардаги жамғармаларининг умумий миқдори жуда катта рақамларни ташкил этса керак. Шунча пулни нақд қайтаришга банкларда имконият бўлармикан, ахир 1995 йилда бусиз ҳам кўп жойларда пул танқислиги ҳодисаси сезилди-ку!

— Бунақа ўйлашга асос йўқ. Чунки банклардаги жамғармалар ва суғурта маблағларнинг қайтариш муддати ўн йилгача деб белгиланган. Бунда давлат ҳар йили омонатларнинг ўртача 10,20,30 ва ҳоказо фоиз қисмини индексланган миқдорда қайтариб беради. Фармонда белгиланганидек халқнинг ҳамма жамғармаси 1996 йилда пулнинг 1992 йилдаги қийматига нисбатан бугунги қийматда белгиланган ҳолатда жамғарма банкларига қайта — янгидан қўйилгандек кучга киради ва йиллар ўтгани сайин бу маблағ банк белгилаган шартномадаги фоизлар миқдорлари қўшилган ҳолда ортиб бораверади. 1996 йил бюджетида аҳолига шу мақсадда тўланадиган маблағнинг кўпгина қисми ажратилганлигининг моддий асосларидан ташқари маънавий асослари ҳам бор. Миллий пулимиз муомалага чиқарилган даврдан бери ўтган сал кам бир ярим йил давомида катта миқторда ва шу йилнинг 11 ойи ичида 12 миллиард сўм пул халқ қўлида туриб (тўпланиб) қолди. Бу, табиийки, муомалада нақд пул танқислигини юзага келтирди. Уларнинг ўрнини тўлдириш учун пул станогини ишга тушириш мамлакатда инфляцияни кучайишига, нарх-навонинг кўтарилишига олиб келади. Қолаверса, уйида катта миқдорда пул асрайдиган одамларнинг уйқуларида ҳам ҳаловат бўлмайди. Шунинг учун ҳам жамғарма банклар янги йилда яна халқнинг ишончли, кафолатланган ҳамёнига айлана бошлайди...

— Назаримда, бу йўлда яна бир тўсиқ бордай: ҳозир пулдорлар ўз маблағларини сайёҳларга, тижоратчиларга қарзга бериб, эвазига юқори фоизларда фойда олишга ўрганиб олишди. Бошқача қилиб айтганда, жамғарма банкларининг рақобатчилари — судхўрлар шаклланиб бормоқда. Бу ҳолат ҳам мамлакатда нақд пул айланишининг маромига таъсир этаётган бўлса керак?

— Шубҳасиз. Шунинг учун ҳам янги ташкил этилаётган халқ банклари аҳолига энг ишончли, юқори фойда келтирадиган шерикка айланиши ишлаб чиқилган, қонунлар лойиҳаларида ўз аксини топган.

— Банклар фаолиятлари тўғрисидаги қонун лойиҳасида ўз вазифасини бажара олмай қолган банкларга, ўз имконидан фойдаланиб мижозлар ҳақига хиёнат қиладиган банк ходимларига нисбатан ҳам жазо чоралари кўзда тутилганми? Масалан, ўтган йили кўпгина вилоятларда меҳнаткашлар, айниқса бюджетдан таъминланувчи зиёлилар маошларини бир неча ойлар давомида олиша олмади. Бунга ўша ташкилотларнинг раҳбарлари ва муҳосабачилар «банкда пул йўқ»лигини рўкач қилишди... Ҳайриятки, бундай ноxуш ҳолатлар Президентимизнинг вилоятларга сафари олдидан барҳам топди. Бундай жамғаришнинг айбдори ким?

— Меҳнаткашлар иш ҳақларини ўз вақтида ола олмасликларининг сабаблари кўп. Улардан банкка боғлиқ бўлган сабаблардан иккитасини айтиб ўтай. Биринчиси иш ҳақи меҳнаткашлар яратган маҳсулотнинг сотилиши ва сотиш эвазига топилган пулнинг банкка келиб тушуви билан боғлиқ. Дейлик, ширкат хўжалиги аъзолари етиштирган маҳсулотлар бозори касод бўлиб, омборларда, пештахталарда сотилмай ётган бўлсаю, замон талабларини ҳисобга олмай бир маромда иш юритаверадиган хўжалик раҳбари ходимлари маошларини сўраб банк остонасини ўйиши иқтисодиётимизнинг бугунги мезонлари доирасига сиғмайдиган гап! Бундай ҳолатларда меҳнаткашларнинг иш ҳақларини ўз вақтида ола олмасликларига банк эмас, ношуд раҳбар сабаб. Борди-ю, давлат бюджетидан таъминланадиган кишиларнинг иш ҳақлари ўз вақтида эгасига етиб бормаса, унда, демак, ё айрим банк ходимлари томонидан масъулиятсизлик ёки муассасалар ҳисоб-китобчиларининг сусткашликлари сабаб бўлади. Баъзан униси ҳам, буниси ҳам айбдор бўлмайди, чунки банк — айримлар ўйлаганларидек, пулхона эмас, балки пулдорлар билан эҳтиёжмандлар ўртасидаги воситачи муассаса. У кимларнингдир ёки қайсидир ташкилотларнинг айланмай турган пулларини маълум шартномалар асосида сақлашга қабул қилиб олиб, маълум шартлар билан эҳтиёжманд ҳуқуқий шахслар ёки ташкилотларга бериб туради. Халқда «юртчилик» деган ибора бор. Мабодо яқин ўтмишда қаердадир банк ходимининг айби билан «омонатга хиёнат» содир этилган бўлса, айбдор шахслар аниқланган ва жазоланган бўлишига ишонаман. Бундан кейин эса унақа салбий ҳолатлар учрамаслиги аниқ, чунки сессияда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Марказий банки тўғрисида»ги қонун ва муҳокама этилган «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги қонун лойиҳасида ўз мижозлари манфаатларини, айниқса жамғармачилар манфаатини кўзда тутган ҳолда ҳалол операциялар олиб бориш банклар учун асосий мезон қилиб кўрсатилган. Бу андозани бузган банкларга ёки ходимларга нисбатан жазо чоралари қўлланилиши белгилаб қўйилган.

— Абдурафиқ Аҳадович, суҳбатимиз бошларида Сиз бюджет турли солиқлардан келадиган тушумлар эвазига тўлиб туришини шарҳлаб ўтдингиз. Мумкин бўлса, маданият ва тиббиёт соҳалари ходимларидан олинадиган даромад, қўшимча қиймат солиқлари масаласига тўхталиб ўтсангиз.

— Республикамизда маданият ва соғлиқни сақлаш соҳаларидаги фаолият билан боғлиқ талай имтиёзлар бор. Қонунлар билан белгилаб қўйилган бундай имтиёзларнинг ҳаммасини санаб ўтишга бу ўринда ҳожат бўлмаса керак, чунки уларни жойларда яхши билишади. Мен бу соҳаларда амалда бўладиган умумий ва хусусий ҳолатларни эслатиб ўтсам. Маълумки, республикамизда таълим ва соғлиқни сақлаш ишлари давлат томонидан — бюджет ҳисобидан амалга оширилиши қонунлар билан мустаҳкамлаб қўйилган. Айни вақтда, бу соҳаларда умумий дастурда кўзда тутилганидан кўра бошқачароқ илм олиш ёки даволаниш истаги бор кишилар эса пуллик хизмат турларидан фойдаланишлари мумкин. Таълимнинг репититорлик, шартнома билан олий ўқув юртларида ўқиш, лицейларда аниқ йўналишларда чуқурроқ таълим олиш каби турлари ҳаётимизга дадил кириб бораяпти. Соғлиқни сақлаш соҳасида ҳам халққа умумтиббий хизмат кўрсатиш — эмлаш, тиббий кўриклардан ўтказиб туриш, экология ва эпидемия билан боғлиқ масалаларда ҳамма харажатлар давлат бюджети ҳисобидан амалга оширилади. Ҳар иккала ҳолатда ҳам бюджет харажат қисмлари камайтирилмади, аксинча, ўсиш кўзда тутилган. Шу билан бирга, суғуртали тиббий хизмат, хўжалик ҳисобидаги тиббий муассасалар фаолиятлари каби хизмат шакллари ҳам халқ томонидан қўллаб-қувватланаётганлиги бежиз эмас. Умуман, маданият ва соғлиқни сақлаш соҳаларида харажатлар асосан бюджет ҳисобидан қопланмоқда. Бу соҳаларнинг маълум тармоқларида бўлса, солиқ тўловлари бўйича ҳам талай имтиёзлар яратилган. Масалан, касбга йўналтирилган ўқишларда, малака ошириш курсларида, стажировкада, ўсмирлар билан мактабдан ташқари ишларда банд бўлган кишилар учун, даволаш муассасалари қошида даволаш ускуналари ишлаб чиқарувчилар каби аниқ хизмат турларида банд кишилар солиқлардан озод қилинганлар. Мактабгача тарбия муассасаларидаги ходимлар, беморлар ва кексаларга хизмат қилувчи кишилар учун, халқ таълимининг ўқиш билан биргаликда олиб бориладиган ишлаб чиқаришда банд кишилар, аҳоли пул тўлаб қатнайдиган курслар, секция, тўгарак, студия сингари кишиларнинг касбий малакасини оширишга ёрдам берадиган фаолиятлар билан шуғулланувчилар эса қўшимча қиймат солиқларидан озод этилган. Вақтли нашрлар, болалар адабиёти, 2000 нусхагача бўлган илмий-техник адабиётлар, ўқув қўлланмалари ва оз сонли миллатлар тилларида чоп этиладиган адабиётлар умумий фойданинг 20 фоизи миқдоридаги солиқлардан озод қилинган. Китоб чиқариш, ноширлик ишлари эса 18 фоизли қўшимча қиймат солиғидан хориждир. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Ҳукуматимиз раҳбарлиги остида Қўмитамиз яқин келажакда маданият ходимларига янада енгилликлар яратиб берувчи қонунлар ишлаб чиқиш учун тинмай изланмоқда. Ҳа, 1996 йил бу соҳада туб ўзгаришлар йили бўлиб қолса ажаб эмас!

Суҳбатимиз сўнгида севимли «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси муштарийларини кириб келаётган янги йил билан табриклайман, ўзларига соғлик, ижодий ишларида омадлар тилайман.

Суҳбатдош:
Мукаррама МУРОД қизи

ПУРВИҚОР ОБРАЗЛАР СИЛСИЛАСИ

... Ҳали-ҳануз худди кечагидек ёдимда: 71-72-йиллар, ўрта мактабни битириш арафасида Ҳамза театрига танда қўйгандим. Мени, айниқса, адибимиз Сарвар Азимов асари асосида режиссёр Александр Гинзбург саҳнага қўйган «Қонли сароб» спектакли мафтун этганди. Олим Хўжаев, Қудрат Хўжаев, Наби Раҳимов, Шариф Қаюмов, Зайнаб Садриева, Муҳаммад Умархўжаев, Саъдихон Табибуллаев, Ойдин Норбоева, Яйра Абдуллаева каби ҳассос санъаткорлар ижро этган сермазмун, ички зиддиятларга бой, кучли кечинмаларни ўзида мужассам этган, теран образлар билан ҳар сафар ошно бўлганимда, ўзимча уларни айрича идрок этар, феъл-хўйи, таржимаи ҳолини тавсиф этувчи мутлақо янги жиҳатларини кашф қилардим. Мен ҳар гал Яйра опанинг немис жосуси Элейн Бендшал қиёфасида намоён бўлишини сабрсизлик билан кутардим. Яйра опа бу спектаклда мутлақо ғайриодатий қиёфада намоён бўлиб, томошабинларни ҳайратга соларди. Юриш-туришларида киборларга хос салобат ва виқор, атрофдагилар билан муносабатда ўзгача пиквали истеҳзолар, ўзига бино қўйган кишиларга хос ғурур, манманлик акс этиб турувчи бу малласоч танноз аёл дастлабки кўринишининг ўзидаёқ томоша залининг эътиборини тамомила забт этарди. Элейн — Я.Абдуллаеванинг барча ҳатти-ҳаракатлари, сўзлаш, фикр юритиш йўсинлари, имо-ишора, ҳазил-мутойиба, кесатиқ ва қочиримлари, шўх-шодон қаҳқаҳалари мутлақо ўзига ярашиқ бўлиб, партнёрлар учун ҳам, томошабинлар учун ҳам қандайдир бир чорловчи хусусият касб этарди. Фикримча, бу — образни инкишоф этиш йўлидаги риёзатли изланишларнинг самараси бўлса керак. Мазкур спектаклдаги «Пресс-конференция» саҳнаси фавқулодда содир бўлувчи, тезкор воқеалар, ўзаро муносабатларнинг шиддати билан киши ақлини шошириб қўярди. Назаримда, бу кўринишнинг мустаҳкам устуни, ҳал қилувчи кучи Элейн - Я.Абдуллаева эди. Негаки, конференцияга йиғилганлар, журналистлар бетўхтов савол берар, Элейн — Я.Абдуллаева эса пайдар-пай жавоб берарди. Унинг ҳар бир саволга берган жавоблари бир-бирига тамомила зид бўлган ҳиссиётлар, кечинмаларга қоришиқ ҳолда жаранглар эди. Ҳозир мазкур эпизодни хаёлдан ўтказар эканман, Яйра Абдуллаева ижроси бу саҳнанинг ҳар жиҳатдан тўкис-тугаллиги, тўлақонлигини таъминлаган, дея баралла айта оламан. Зотан, актриса ҳолатидаги дадиллик, журъатнинг намойишкорона тус олиши, ниҳоятда жазавали қиёфада бўлишидан қатъий назар, унга сўз ва жумлаларнинг қуйилиб келиши ва буни ола-тасир авж олган саҳналаги воқеа иштирокчиларига сингдира билиши таҳсинга лойиқ эди. Актриса ижросидаги бу омил бутун воқеа иштирокчиларини сергакликка чорлар, уларга мадад берарди, ички кечинмаларнинг таранг тортилган иплари бир зум бўлса-да, бўшашига йўл қўймас эди.

Яйра Абдуллаева ижодини назардан ўтказар эканман, хаёлимни беихтиёр Маҳобат, Салобат ва Виқор тушунчалари қамраб олади. Жамила, Қутлуғ Нигорхоним, Гавҳаршодбегим, Нодирабегим, Нонобике Кэй, Мамаева, Антигона, Мария Стюарт... Дарҳақиқат, бу актриса ижодига мансуб аксар образлар ўзининг том маънодаги ҳар тарафлама юксаклиги билан кишининг қалб ҳаловатини ўғирлайди, ижрода тажассум фикрий ва ҳиссий кўламни идрок этиш, туйиш сизни муайян муддат бедорлик палласига олиб киради. Шу боис Яйра Абдуллаева ижро этган образлар ҳам сурат, ҳам сийрат салмоғи билан забт этиш мушкул бўлган виқорли қоялар таассуротини беради менга.

Мен Яйра опани Баҳодир Йўлдошев, Александр Гинзбург, Георгий Алексидзе, Петр Васильев, Федор Шеин каби забардаст режиссёрлар репетицияларида жуда кўп марта кузатганман. Ўз ишига, ижодга фаол мушоҳадали муносабатни мен ана шунда кўрдим, доимо тийрак, ҳамиша бедор бу актрисанинг ижодий саркашлиги мени бениҳоя ҳайратга солган. Яйра опа режиссёр билан басма-бас баҳслашади, айрим ўринларда унинг қарашларида ўзгаришлар ясайди. Бир вақтлар Е.Вахтангов «актёр ўз ролининг режиссёри бўлиши лозим», деб ёзган бўлса, Яйра опани ижодий жараёнда кузатган ёшлар ундан ўз ролининг файласуфи бўлишни ўрганишлари мумкин. Яйра опа даставвал асарга, унда ўзи ижро этиши лозим бўлган образга аниқ муносабатини белгилаб, режиссёр концепцияси, фикратидан туртки олиб, хаёли, тасаввуридаги образга жон ато этишга киришади. Мен Яйра Абдуллаевани фақат республикамизнинггина эмас, балки Марказий Осиёнинг энг олди театри бўлмиш Ҳамза театрининг энг олди, энг яловбардор, энг авангард ижодкорларидан бири сифатида севаман, қадрлайман.

Яна бир муҳим гап. Сиз ҳеч қачон Яйра опанинг кўзларига чуқур эътибор билан боққанмисиз. Театр санъатида актёрнинг юзи доимо томошабин нигоҳига йўналган бўлиши лозим. Зеро юз — ҳар қандай инсон қалбининг кўзгуси, деган нақл бор. Яйра опада эски ички кечинмаларни кўзгуси — кўзгу бўлганда ҳам ниҳоятда тиниқ, шаффоф кўзгуси — унинг кўзлари. Бу кўзлар, назаримда, тенгсиз кучи, қудрати билан кўпчиликнинг эътиборини тортган бўлса эҳтимолдан холи эмас. Ҳаётда ҳам, саҳнада ҳам Яйра опа вужудини, қалбини жунбушга солган ҳиссиётлар унинг кўзларида акс-садо беради. Шу боис ҳам аксар ҳоллар бу нур ёғилиб турадиган жозибали кўзларни ўқишдан ёхуд шоир айтганидек, «тинглашдан» ўзгача сархушлик туясан киши.

Яйра опа!

Сиз жуда бахтлисиз!

Негаки, саҳна санъати билан ошна бўлишни ният қилган ҳар бир йигит-қиз Сиз яратган Пурвиқор Қояларга интилиб яшайди, ана шу қояларга қараб қад ростлайди.

Халқимиз Сизни ўзбек театри пойдеворини қўйган салафлар анъаналарини изчил давом эттираётган санъаткор сифатида ардоқлайди. Сиз ўзингизнинг бутун онгли ҳаётингизни миллий саҳна санъатимиз такомилига бахшида этдингиз. Театр санъати тарихидан жой олган энг етук асарларимиз Сизнинг номингиз билан боғлиқлиги бизни беҳад қувонтиради. Сиз миллий драматургиямиз ва режиссурамизнинг унутилмас даргалари билан бақамти ҳамкорликда бўлдингиз.

Яйра опа!

Сиз толеи кулган санъаткорсиз!

Негаки, миллий режиссура санъатимизнинг улкан намояндаси Тошхўжа Хўжаев ижодининг чўққиси саналмиш энг ноёб, шоҳ асар — «Ўғирланган умр» спектаклида бош рол — Нонобике Кэй ролини ижро этдингиз.

Кэй образи эса Сизнинг ижодингиздаги шоҳ рол сифатида театр тарихидан ўрин олди.

Мен ишонаман, Яйра Абдуллаева ижоди ҳали талай мутахассисларга таҳлил ва тадқиқ учун бой ва ноёб манба бўлиб хизмат қилади.

Мен ишонаман, биз шинавандалар Яйра Абдуллаева билан театр масканига хос жонли мулоқот жараёнининг тотли лаҳзаларини биргаликда бошдан кечирамиз. Актриса яратган образлар таъсирида ҳаяжонли ва сархуш онларнинг гувоҳи бўламиз.

Назидимда, ҳаёти ва ижодий фаолиятида унутилмас лаҳзалар сифатида бир умр муҳрланиб қоладиган мазкур таваллуд куни Яйра опа интиқ мухлисларга қуйидаги мисралар орқали мурожаат қилаётгандек:

Агар ғамгин бўлсанг, севинчим
— нажот,
Шод бўлсанг, ол, мана,
ғамимни бердим.
Қанотинг бўлайин, сен ҳам бўл
қанот,
Ҳамдардинг бўлайин, бўлгин
ҳамдардим...

Фарҳод ФАЙЗИЕВ,
театршунос

КАСБИДАН БАХТ ТОПГАН

Истиқлолга юз тутиб, жаҳон сари дадил қадамлар билан кириб бораётган Ўзбекистон маданияти равнақи йўлида кўплаб фидойилар фаолият кўрсатмоқдалар. Ана шундайлардан бири Рустам Хўжаевдир.

Р. Хўжаев ёшлик чоғлариданоқ мусиқага қизиқар, қаерда бирон бир наво эшитса, бутун вужуди билан тинглар, оҳанглар замиридаги мусиқа сирларини билишга интиларди. Бу муҳаббат Рустам Хўжаевни 1959 йили Глиэр номидаги Республика мусиқа мактаб-интернатига олиб келди. Гўзаллик оламига дастлабки қадамларини қўйган Рустамга моҳир созанда, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи Фаррух Мирусмонов илк мусиқа сабоқларини берди. Мусиқа мактабини олтин медалга битирган Рустам Тошкент Давлат Консерваториясига кириш имтиҳонларисиз қабул қилинди. Бу даргоҳда Р. Хўжаев профессорлар Аҳмад Одилов ҳамда А. И. Петросянцдан ўзбек мусиқаси ва дирижёрлик мутахассислиги бўйича билим олди. Талабалик йилларида на фақат ўзбек миллий мусиқаси, балки рус, Европа композиторларининг классик асарларини ҳам чанг созида моҳирона ижро этиб, кўпчиликнинг оғзига тушди. Иқтидорли талабани концертларда кузатиб юрган композитор С. А. Варелас қуйлар ижод қилиб кўришни маслаҳат берди. Композитор адашмаганди. Кўп ўтмай талаба Рустам Хўжаевнинг илк мусиқа асарлари пайдо бўлди ва яхши баҳо олди.

1970 йили институтни тугатган Р. Хўжаевни устозлар шу даргоҳда ишлашга тавсия этдилар. Шундай қилиб, унинг меҳнат фаолияти бошланди. 1973 йилдан эса Рустам Хўжаев республика Маданият ишлари вазирлигида оддий ходимликдан иш бошлаб, бугунги кунда Маданий-маърифий ишлар ва халқ ижодиёти бошқармаси бошлиғигача бўлган самарали меҳнат йўлини босиб ўтди.

Иш қанчалик тиғиз бўлмасин, у мусиқа санъатидаги изланишларини давом эттиришга доимо вақт топарди. Шу тариқа унинг элликдан ортиқ илмий, назарий, услубий рисолалари мухлислар қўлига бориб етди. Р. Хўжаев томонидан тўплаб нашр эттирилган «Санъат саодати», «Ёшлик чорлайди», «Меҳнатни шарафлаймиз», «Ягона оила фарзандлари», «Асрлар оша», «Фазога учган йигит», «Диёр тароналари» ва бошқа кўплаб тўпламлар бугунги кунда бадиий ҳаваскорлик жамоаларида фойдаланилмоқда. У ўзи яратган мусиқаларни ҳам «Тонг элчиси» номи билан нашр эттирди.

Рустам Хўжаев тиниб-тинчимас инсон, уни республикамизнинг барча бурчакларида яхши танийдилар ва ҳурмат билан тилга оладилар. Жойларда маданиятимизни юксалтириш, маънавиятимизни кўтариш, ота-боболаримиз меросини ёшлар ўртасида тарғиб этиш, халқ ҳаваскорлик жамоаларининг ишларини бугунги кун даражасига олиб чиқиш борасида шу кунларда кўплаб хайрли ишларни бошлаб юборган.

Республикамизда турли йўналишларда ўтказилаётган кўплаб кўрик-танловлар, фестивалларга бош бўлиб келмоқда. Энг яхши жамоаларнинг концерт дастурларини пойтахтдаги, Ўзбекистон ойнаи жаҳони орқали мухлислар ҳукмига ҳавола этишда ҳам хайрли ишларни олиб бормоқда. Рустам Хўжаев ўзбек миллий санъатини жаҳон миқёсида кўрсатиш борасида кўплаб фолклор жамоалари билан Полша, Финляндия, Болгария, Руминия, Чехословакия, Испания, Туркияда бўлди, у ерларда миллий санъатимиз, унинг ўзига хосликлари ҳақида қизиқарли маърузалар қилди.

Хуллас, Рустам ака том маънода ўз касбининг фидойисидир. Бу одам учун ҳаётини севган касбига бахшида этишдан юксак бахт йўқ. Уч фарзанднинг отаси, невараларнинг бобоси Рустам Хўжаев касби орқали бахт топган, ҳаловатини санъатдан излаган инсондир.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ,
драматург

Қутлаймиз!

ПОСБОНЛАР БЕЛЛАШУВИ

Санъат сеҳридан ҳайратланмаган, унинг ўзига хос оламига шўнғиб кетмаган, ҳақиқий ижод намуналарининг — гўзалликнинг асири бўлмаган инсон топилмаса керак. Инсонлар борки, қайси касб соҳиби бўлишидан қатъий назар, санъат намуналаридан баҳраманд бўлиб яшаш билан биргаликда, ўзлари ҳам бевосита шу гўзалликни яратишга, уларни ижро этишга чоғланадилар. Ана шундай ҳаваскорларни Ички Ишлар бошқармаларида ишлайдиган милиция ходимлари орасидан ҳам топиш мумкин.

Яқинда Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат академик драма театри биносида бўлиб ўтган Республика Ички ишлар идоралари бадиий ҳаваскорлик жамоаларининг кўрик-танлови фикримиз далилидир. Ўзбекистон Республикаси Ички Ишлар Вазирлиги шахсий таркиб билан ишлаш хизмати ходимларини тарбиялаш, ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоя қилиш бўлими томонидан ташкил этилган бу кўрик республикамиз бўйича биринчи марта ўтказилиши. Бу бўлим ходимларининг таъкидлашларича, бу каби тадбирлар эндиликда ҳар йили ўтказилади. Танлов очилишига бағишланган тантанада сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазири ўринбосари, ички хизмат полковниги Шавкат Мавлонов ҳамда ҳакамлар ҳайъатининг раиси, Халқ артисти Ёқуб Аҳмедов ҳам шу фикрни тасдиқлаб, кўрик қатнашчиларини самимий табриклашди.

Кўрикнинг биринчи босқичи барча вилоятларда ўтказилиб, ундан муваффақиятли ўтган жамоа ва ҳаваскорлар республика кўрик-танловига қатнашиш учун йўлланма олишди. Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат академик драма театрида уч кун давомида бўлиб ўтган танловда эса ана шу йўлланмалар билан келишган вилоятлар Ички ишлар бошқармалари ва Қорақалпоғистон Республикаси Ички ишлар Вазирлиги бадиий ҳаваскорлик жамоалари ўз чиқишлари билан иштирок этдилар. Шунингдек, бу кўрикда Ўзбекистон Республикаси ИИВ Ички Қўшинлар бошқармаси, Ахлоқ тузатиш ишлар бошқармаси, Республика ИИВ Академияси, ИИВ Тошкент олий ҳарбий-техника билим юрти талаба ва ходимлари ҳам ўз иқтидорларини намойиш этдилар.

Кўрикнинг иккинчи босқичида ҳам муваффақият қозонган жамоалар: Олий ўринга Республика ИИВ Ички Қўшинлар Бошқармаси, биринчи ўринга, Андижон вилоят ИИБ, иккинчи ўринга Республика ИИВ Академияси ва Бухоро вилояти ИИБ ходимлари, учинчи ўринга эса Хоразм ИИБ ва Қорақалпоғистон Республикаси ИИВ ходимлари сазовор бўлдилар. Мукофотланганлар орасида Бухоро вилоятидан Сурайё Қурбонова, Шарофат Муҳаммадиева, Навоий вилоятидан Тегенбай Жанаҳмедов, Ирена Левин, Жиззах вилоятидан Саъдулло Баракаев, Юлдуз Мусаева, Илҳом Ҳамроев, Самарқанд вилоятидан Фарҳод Отамуродов, Абдуваҳоб Расулов, Зебохон Рўзиева, Хоразм вилоятидан Шавкат Отажонов, Юлдузхон Аширова, Қашқадарё вилоятидан Умар Эшқобилов, Андижон вилоятидан Алишер Мелибоев, Нукус шаҳридан Махсетбай Ерекешов, Ички қўшинлар бошқармасидан Тоҳир Соатов, Мурод Носиров ижро этган қўшиқ, лапар, рақс ва турли қизиқарли ҳангомалар тўпланганлар олқишига сазовор бўлди.

Адиба ҲАМРО қизи

АБАДИЙ МАВЗУ ТАЛҚИНИ

Одил Ёқубовнинг «Адолат манзили» романида инсон тасвири

Барча замонларда ҳам адабиётнинг бош мавзуи Инсон бўлган. Инсоннинг муҳаббату нафратга, садоқату хиёнатга, қувончу ташвишларга тўла мураккаб ҳаётини акс эттириш адабиётнинг асосий вазифаси бўлган. Адабиёт сиёсатга қурбон қилинган йилларда ҳам ана шундай асарлар яратилгани ҳаммамизга маълум. Аммо истиқлол адабиёти яратилаётган кейинги йилларда ғоявийликка хизмат қиладиган адабиётдан, инсоний муносабатлар асл муддаоси бўлган асарлар кўпроқ яратилмоқда. Ва бундай ҳол кишини қувонтиради, албатта. Атоқли адиб Одил Ёқубовнинг ўқувчилар ҳукмига ҳавола қилинган «Адолат манзили», («Шарқ юлдузи», 1994 йил, 7-9-сонлар) романи ҳам ана шундай асарлардан биридир.

Асар 80-йиллар қатағони, унинг халқ бошига солган кулфатлари, моддий ва маънавий асоратлари ҳақида ҳикоя қилади. Аммо бу романнинг ўзига хос бир жиҳати ҳам борки, уни таъкидламасдан илож йўқ. Бу Одил Ёқубовнинг анъанавий усулдаги ҳикоя қилишдан чекиниб, янгича йўналишдаги асар яратгани билан изоҳланмайди. Адиб ўз романида ўша машъум йиллар воқеаларини ҳикоя қилишдан қочади. Йўқса, яна битта публицистик руҳдаги роман яралишини яхши билган муаллиф ҳозиржавоб жанр сифатида публицистикамизда атрофлича ёритилган воқеалар тафсилотини келтирмайди. Табиатан таҳлил қилувчи адиб бўлган Одил Ёқубов «Адолат манзили» романида воқеалар тафсилотини эмас, аксинча, ҳис туйғулар тафсилотини биринчи планга чиқаради. Натижада китобхон романда воқеалар тизимидан кўра кўпроқ Инсонни, инсоний муносабатларни кўради, унинг ҳам зоҳирий, ҳам ботиний олами билан яқиндан танишади. Муҳаббату нафратга, садоқату хиёнатга, қувончу ташвишларга қоришиқ инсон ҳаёти ўқувчини бефарқ қолдирмайди.

Марказдан эсган совуқ шабада кўпчиликнинг юзидаги ниқобни юлқиб очади: кимнинг ким эканлиги маълум бўлиб қолади. Кимдир марказдан келган «десантчилар» тегирмонига беминнат сув қуйиб, ҳўлу қуруқ баравар ёнишига ёрдам берса, кимдир ноҳақлик юз бераётганини кўра била туриб унга қарши курашмади. Бошқалар эса адолатсизликка қарши курашдилар, курашиб чорасиз қолганда эса ўзига хос исён йўлини тутдилар. Одил Ёқубов қаҳрамонлар портрети, уларнинг қалби ва қиёфаларининг диалектик уйғунликда чизилган суратлари орқали ана шундай мураккаб инсон ҳаётини бутун тафсилотлари билан ўқувчи кўз ўнгида гавдалантиради.

Одил Ёқубов романдаги ижобий қаҳрамонларни ичидан ёритишга, «инсон қалби ҳақидаги ҳақиқатни» (Л. Толстой) айтишга интилса, аксинча, салбий қаҳрамонларнинг кўпроқ ташқи портретини яққолроқ чизишга ҳаракат қилади. Асарда акс эттирилган образлар ичида ўқувчи нафратига қоладиган қаҳрамонлардан бири Мансур мешдир. У ўттиз йиллаб «Маржонтов» совхозига директорлик қилган, нафақат раҳбар, балки оддий халқ устидан ҳокими мутлақ бўлган. Даврнинг шафқатсиз зулми билан раҳбарликдан кетиб, ўрнига Суюн бургут келгач, бор имкониятини ишга солиб уни маҳв этиш пайига тушади. Шафқатсиз тўлқин қирғоққа суриб чиқарган бу одамнинг қорнидан бошқа ғами бўлмаган. Шунинг учун ҳам адиб унинг портретини чизганда «чарм халтага жойлаб, иппини бўйнига осиб олган», «бўйнига осиб олган», «қўйиб берса ерга теккудек» қорнини бир неча ўринда бўрттириб тасвирлайди.

Одил Ёқубов Мансур меш портретини яратар экан, чизгиларда ўз муносабатини ҳам акс эттиради. Қаҳрамон портретининг бирон бир детали йўқки, у ўқувчида нафрат уйғотмаса. Унинг «бословди қовушдай сипсиллиқ туксиз», «бўйинсиз боши», «қип-қизил бўрриққан юзи», «бир босиб ичига чўкиб кетган қисиқ», «осилган қовоқлари тагида худди бархандор остида яширинган қулқудай милтиллаган кўзлари» китобхонга афсонавий жониворни эслатади. Унинг нафақат ички дунёси, барча қилмишлари, ташқи қиёфаси ҳам ўқувчида этни жунжиктирадиган даражада совуқ таассурот қолдиради.

Инсон садоқати, туғилиб ўсган ватанига, ватандошларига бўлган муносабати синовдан ўтадиган лаҳзаларда хиёнатга юз бурган одамлардан яна бири Миржалоловдир. «Шарановский кимни қоп деса, қопадиган, бос деса, босадиган... эшакмия Миржалолов» характери орқали ёзувчи садоқат билан хиёнатнинг орасиси бир қадам эканлигини ишонарли бир тарзда кўрсата олган. Миржалолов характеридаги сотқинлик, ўз юртига, халқига нисбатан хиёнаткорлик унинг портретида ҳам тўлиқ акс этган. Эътибор бериб қаралса, Маржонойни кузатуви орқали чизилган Миржалолов портретида бирорта турғун характердаги портрет чизгисини топа олмайсиз. Унинг юзида акс этган табассум қаҳр билан мулойим, юмшоқ овози юракларга даҳшат солувчи дағдаға билан, ҳамдардлик эса шафқатсизлик билан алмашиниб туради. Миржалоловнинг хиёнаткорона башараси унинг хатти-ҳаракатида ҳам маҳорат билан кўрсатилган. У ўз ҳамюртларига қанчалик қўпол муомалада бўлса, марказдан келган «десантчилар» олдида шунчалик ялтоқланиб туради. «Миржалолов худди хўжайинининг истагини яхши билган итдек илдам, сандиқ тўла кийим-кечакларни пилдиртиб гиламга отиб, ахийри Маржонойга қуроқ қопларни топиш, бирдан қовоғи очилиб: «Мана, билмадингизнинг боши топилди!», деб ёш боладай қийқирлаб кулди».

Ёзувчи Миржалоловни каби сотқин одамлар характерини очиб беришда унчалик аҳамиятга молик бўлмаган энг кичик деталлардан ҳам унумли ва ўринли фойдаланади. Суюн бургут уйида тинтув ўтказаётган Шарановский сандиқларнинг бирини очарқан, димоғига урилган нафталин ҳидидан афти буржмайиб, орқага тисарилади. Аммо эски сандиқларни титаверар, нафталин ҳидига ўрганиб қолган Миржалолов бошлиғига яхши кўриниш мақсадида сандиққа ўзи энгашди. Шу билан у ўз садоқатини намойиш қилишга интилади. Адиб бу детал билан «десантчилар» учун кенг йўл очиб берган, ҳақу ноҳақ, ҳамманинг жазо комига тортилишини таъмин қилган сотқин кимсаларнинг зоҳирий қиёфасини ҳам ботиний оламини ҳам фош қила олган.

Агар Одил Ёқубов Мансур меш, Миржалолов каби хиёнаткорларнинг ташқи қиёфасию, ички дунёсини нафратга лойиқ бир тарзда тасвирлаган бўлса, аксинча, марказдан келган «десантчилар» бошлиғи машҳур генералнинг ҳам, унинг суюкли шогирди Вячеслав Шарановскийнинг ва гуруҳдаги бошқа ходимларнинг ҳам ташқи кўринишини ёқимли, кишини ўзига ром қиладиган кўринишда тасвирлади. «Новчадан келган, жингалак малларанг сочлари шоирона тўзғиган, тиниқ мовий кўзлари ёш боланинг кўзларидай маъсум» Шарановскийни асар қаҳрамонларидан бири Ветеран нигоҳи орқали китобхон шундай кўради: «Маржонойнинг гапларидан кейин Ветераннинг тасаввурида Шарановский важоҳатидан от ҳуркигулик, юзидан заҳар томиб турган бир жаллод бўлиб туюлган эди.

Ёзувчининг бу қаҳрамонлар ташқи кўринишини ёқимли, кишида яхши таассурот қолдирадиган даражада чиройли қилиб тасвирланганлигидан мақсади, уларнинг ташқи қиёфаси билан ички дунёси, зоҳири билан ботини бир-бирига тамомила қарама-қарши эканлигини бўрттириб кўрсатишдир. Одил Ёқубов ўзининг салбий қаҳрамонларига бўлган бундай муносабатини очиқ ифодаламайди. Ҳаттоки қаҳрамон портрети чизилгандан кейин ҳам «ҳукмини» ўзи ўқимай, бошқа қаҳрамонлар тилидан айттиради. Шарановскийнинг ташқи кўриниши унинг ички дунёсига мос келмаслигини ҳам у билан учрашган Ветеран нутқи орқали баён қилади: «Унинг совуқ овози ҳам, ўзгинча қарашлари ҳам хушсурат чеҳраси, келишган бўй-бастига мос тушмас эди». Шарановский ташқи кўринишидан хушбичим, келишган бўлмасин, унинг қалби маҳаллий халққа нисбатан шунчалик нафратга тўлиқдир. Ёзувчи Шарановский қалбини кемирган адоватнинг асл сабабларини унинг ички нутқи орқали тасвирлашга ҳаракат қилади: «Шарановский шаҳарчага келиб, ундаги райком, ижроқўм, универмаг, ресторан ва техникум биноларини, асфальт кўчаларни кўрибдики, аламли бир ўй кечаю кундуз унга ором бермайди: «Нега булар талтайиб кетишган? Нега буларда ҳамма нарса бор? Нега бизда йўқ? Нега бизнинг аҳволимиз бунча хароб? Бунинг акси бўлиши керакку аслида».

Юқорида таъкидлаганидек, саксонинчи йилларнинг иккинчи ярмида бошланган мудҳиш воқеалар ҳар бир инсон иродаси, унинг садоқати учун ўзига хос бир синов бўлди. Агар Мансур меш ва Миржалолов каби кимсалар адолатсизликка кенг йўл очган бўлсалар, Нажмиддиновга ўхшаган нотавонлар иродасизлиги сабаб тухмату бўҳтонлар қурбони бўлдилар. Яна бошқа бир талай одамлар эса ноҳақлик, адолатсизлик бўлаётганини, бутун бошли бир халқ устига маъзава тўкилаётганини билишса ҳам, унинг йўлига тўсиқ бўла олмадилар. Район прокурори Умрзоқов, «қиров қўнган жингалак сочли» таниқли шоир, жиккаккина мухбир бола каби қаҳрамонлар ана шундай одамлар сиймосини гавдалантиради. Айниқса, эпизодик бўлсада, юқори мансабларни эгаллаган, лекин оғир синов кунларида иродаси дош беролмаган, ўз жонига ... раҳбарлар тимсоли сифатида гавдалантирилган Нажмиддинов образи бу жиҳатдан характерлидир. Нажмиддинов нафақат ташқи кўриниши, балки ички дунёси билан ҳам кишини ўзига жалб қиладиган раҳбар одам. Аммо дастлабки онлардаёқ у қийноқларга чидаёлмай, қилмаган ишларини қилдим деб, нафақат ўзининг, балки бутун бегуноҳ одамларнинг ҳам жазоланишига, адолатсизликнинг авж олишига ҳисса қўшади. У ўз хатти-ҳаракатларини иложсизликдан деб изоҳлаганида, барибир китобхонда нафрат уйғотади.

Нажмиддинов каби кимсалар, гарчи вилоят миқёсида катта раҳбар бўлсада оғир синовларга бардош беролмади, ўзлигини йўқотиб, қул даражасига тушиб қолди. Аммо Суюн бургут каби мард инсонлар адолатсизлик йўлига тўғаноқ бўлишга интилдилар. Ноҳақликнинг, адолатсизликнинг пайини қирқишга имкон бўлмагач, унга ўзига хос исён билан қарши чиқдилар. Суюн бургут фақат ўз жонини ўйламади, балки бутун бир қавм бошига тушаётган тухмату бўҳтонлар уни қийноққа солади. Шунинг учун ҳам у Шарановскийни ... халқ бошига ёғдирилаётган тухмату бўҳтон ёмғирига қарши исён кўтаради. Отасининг бошига тушган кулфатни бир ўғил сифатида кўрган, энг яқин дўст, сирдош, маслакдош одам сифатида ҳам ҳис қилган Лочин ҳам Суюн бургут каби адолатсизликка қарши курашда чорасизликда эзилади. Лочиннинг қалбини ўртаган изтироб, дилини эзгилаётган беадад оғриқлар унинг қиёфасида яққол акс этади. Лочиннинг кўринишини кузатган онаси Маржоной ҳам, севгилиси Олтиной ҳам изтироб исканжасида қолади: «Йўқ, бу илгариги, бирда ўта шўх, ўйинқароқ, ҳазилкаш, бирда унча-мунчани писанд қилмайдиган, суюкли Қалдирғочидан ҳам мағрур, қайсар Лочин эмас, кўзлари мунг чўккан, қаноти қайрилган бир қуш эди». Унинг паст, бўғиқ овозда гапиришида ҳам, сўзларида ҳам қиёфасида акс этган белгилар — қўрқинган, суринган тупроғининг ниёси, қаноти синган, юрагини ўқ тешиб ўтган йигитнинг сўзлари акс этиб туради. Марказдан келган қашқирларнинг юртни беаёв талаётганини, унинг миллий, инсоний ғурурини топтаётгани, аммо юрт кишиларининг қўлидан бирон иш келмаётгани Лочиннинг ғазабини келтиради. Шунинг учун ҳам у адолат излаб узоқ манзилга йўлга чиқади. Роман воқеаларидан маълумки, Суюн бургут ҳам адолатни топишнинг, унга эришишнинг бошқа йўли қолмагач, бу йўлни танлашга мажбур бўлади. Суюн бургут табиатан қўрқоқ эмас, у ҳеч қачон ўз жонини ўйламаган. Шунинг учун ҳам у қамоқдаги барча қийинчиликларга — очлик, уйқусизлик, зўравонлар қўлидаги қийноқларга — ҳаммасига чидади, фақат «Оллоҳ қўшиб қўйган жуфти ҳалоли»га нисбатан адолатсизлик қилишмоқчи бўлганини билгач, азбаройи Маржонойни бу маломатлардан қутқариш учун ўз жонига қасд қилишга мажбур бўлади. Ҳолбуки, бир мусулмон бандаси сифатида Суюн бургут қилаётган ишнинг Яратган Оллоҳ олдида гуноҳ эканини яхши биларди, унинг учун ягона йўл ҳам шу эди, холос. Шунинг учун ҳам у бу ишга қўл уришдан олдин Яратганга мурожаат қилиб, ундан изн ва кечирим сўрайди.

Суюн бургутнинг адолатсизликка қарши қилган исёни ўғли Лочинга ҳам таъсир қилади. Натижада у ҳам отаси каби адолат манзилига бориш, адолатга эришиш йўлини танлайди. Унинг бу йўлни танлаши Лочин характерига тўла мос бўлиб, ёзувчи томонидан далиллангандир. Чунки у на қўрққанидан, на иродасизлигидан бу йўлни танламайди, балки «уч кеча-кундуз ухламай, ахир пировардида шу йўлни топади. Бу дунёдан кетса ҳам энасининг юрагида умид шамини ёқиб кетади». «Адолат манзили» романи инсоний муносабатлар, воқеалар марказида турган, унинг асосий ҳаракатлантирувчи кучи бўлган инсон ҳақида ҳикоя қилар экан, азалий, абадий мавзулардан бири бўлган соф инсоний муҳаббатни четлаб ўтиш мумкин эмас эди. Шунинг учун ҳам ёзувчи Бибисора — Мамат мерган, Кумуш — Салим, Лочин — Олтиной муносабатлари орқали бу бегубор туйғунинг айрим қирраларини кўрсатишга интилади. Айниқса, асарнинг асосий қаҳрамонлари — Суюн бургут ва Маржоной муҳаббати, инсоний муносабатлари, севгида садоқати китобхон қалбини ларзага келтиради. Суюн бургут, юқорида таъкидлаганимиздек, қамоқхонада барча қийноқларга, кишиларни ҳам руҳан, ҳам жисман майиб қилган азобларга дош берди, лекин жондан азиз севган ёри Маржонойнинг бошига кўланка солган мудҳиш қилмишга чидаёлмади. Маржонойни бу маломатлардан қутқариш учун, ўз жонига қасд қилиб бўлса ҳам, унинг номусини ҳимоя қилишга чоғланади. Маржоной садоқати, Суюн бургут шижоати китобхонда Отабек ва Кумушлар муҳаббатининг барҳаёт эканига, асрлар оша яшаб келаётганига ишонч уйғотади.

Суюн бургутдан ажралиш Маржонойни изтироблар исканжасида қолдиради. Унинг қалбини ўртаётган аламли дард, айрилиқ азоблари, ёлғизлик қийноқлари ташқи қиёфасига кўчади: «У аввал энасини танимай қолди. Эгнида... этаги ер супирган узун кўк кўйлак, бошида тўр томонга оғиб қолган кўк рўмол, юзлари кўмирдай қорайиб кетган Маржоной дастлаб унга ёнғинда қолиб, барча шоху бутоқлари куйиб, сўппайиб турган ёлғиз арчани эслатди, назарида бу ёнғиндан энасининг фақат кўзлари қолган, лекин бу кўзларда нам йўқ, улар худди қуриб қолган булоққа ўхшарди...»

Лочин нигоҳи орқали кузатилган Маржоной портрети унинг Суюн бургутга бўлган садоқатини намойиш қилса, Олтинойнинг ташқи кўринишини Лочинга, Лочин орқали унинг оиласига бўлган садоқат рамзи янглиғ таассурот қолдиради.

Хулоса қилиб айтганда, «Адолат манзили» романидаги кўзларида шўх табассум, дуркун қоматини қилпиллатиб, ерни дук-дук босиб юрадиган район комсомол комитетининг секретари Кларахон, унинг «бири кўк кўз, малла соч, бири лўли башара» ёрдамчилари, «майин малла сочларини чиройли турмаклаб олган, хушқад, хушбичим» котибаси, ... димлари, «эгнига қалин фуфайка, бошига эски қоракўл телпак кийган пакангина, аммо мийиғи шофёр йигит», «калта қирқилган сочлари тўзғиган юзи буғдойранг» Кумушбиби каби эпизодик образлар портрети орқали ҳам, юқорида айримларини кўриб ўтганимиз асосий қаҳрамонлар портрети орқали ҳам Одил Ёқубов китобхон кўз ўнгида гавдаланиб турадиган, хотирасида муҳрланиб қоладиган Инсонни тасвирлаш билан бирга, ўқувчига айтилмай қолган фикрларини англатишга, қаҳрамонларга нисбатан ўз муносабатини ифодалашга эриша олган. Энг муҳими, адабиётнинг абадий мавзуларидан бўлган эзгулик ва разолатнинг, садоқат ва хиёнатнинг, ҳаёт ва ўлимнинг ёнма-ён, улар оғир дамларда инсонни синовдан ўтказадиган омиллар эканини ишонарли бир тарзда тасвирлаб бера олган.

Темир ҚУРБОН,
Алишер Навоий номидаги
Адабиёт музейининг илмий ходими

Қутлаймиз!

Содиқ Маҳкамов номини бугун мамлакатимизда кўпчилик яхши билади. Бу муболаға эмас. У салкам ўттиз беш йилдирки, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»да ишлаб келмоқда. Ўттиз беш йил... Бир инсон умрининг ярми бу. У шу йилларда кимлар билан учрашмади, кимларни суратга олмади. Шу йилларда бўлган биронта тадбир усиз ўтмаган. Бугун унинг архивини кўздан кечирсангиз Ўзбекистоннинг 35 йиллик тарихи кўз олдингизда гавдаланади.

Газетамизнинг 40 йиллиги нишонланиши арафасида турган шу кунларда Содиқ Маҳкамов ҳаётида ҳам қувончли воқеа содир бўлди. У 50 ёшга тўлди.

Ҳурматли Содиқ Маҳкамов. Қутлуғ ёшингиз муборак бўлсин! Газетамизга ва ўз ишингизга бўлган садоқатингиз ҳеч қачон сўнмасин.

«ЎзАС» жамоаси

Ғулом МИРЗО

ҚЎҲНА ИШҚҚА ЯНГИ ТАШБЕҲ — ИККИМИЗ

СУМБУЛА ИСТИЛОСИ

Ёмғирлар бор олдинда ҳали,
Адоқсиз ҳасратдай ёғувчи.
Ёмғирлар бор олдинда ҳали,
Кўнгилдан мунгларни соғувчи.

Ёмғирлар бор олдинда ҳали,
Ёғса, юраккача ҳўл бўлар.
Ёмғирлар бор олдинда ҳали,
Сарғариб йўл қарар сумбула.

Ёмғирлар бор олдинда ҳали,
Этаги қорларга туташган.
Сабринг етадими кутгали,
Қурбинг келадими чидашга?..

О, ҳали ҳаммаси олдинда,
Дилда тараддуду титроқлар.
Ҳозирча бошингдан олтиндай —
Ёғмоқда атиги япроқлар...

* * *

Термулган эдим хурсанд,
Кўзингни олиб қочдинг.
Тушларда бўса сўрсам,
Юзингни олиб қочдинг.

Ғунчалаб, қаламқошсан,
Бунчалар бағритошсан.
Тавоф учун энгашсам, —
Изингни олиб қочдинг.

Кўнглим каби хароб йўқ,
Азобингдай азоб йўқ,
Саволимга жавоб йўқ,
Сўзингни олиб қочдинг.

Ёр, ёшинг нечаларда?..
Бардошим — мижжаларда.
Учрашсак кўчаларда,
Ўзингни олиб қочдинг.

Қўйнингда мен — Ғуломман,—
Деганимга ишонмай,
Шитоб айлабон нон ҳам —
Тузингни олиб қочдинг.
Ўзингни олиб қочдинг.

РИСОЛАТ

Нима у — кўксимда оғриган жиз-жиз,
Недир кўзингдаги — тиғми ё ёлқин.
Қўҳна ишққа янги ташбеҳ — иккимиз,
Қадим туйғуларга бугунги талқин.

Дунёлар пойинда заводдир, магар
Сен ўша Лайлисан, сен ҳамон Лайли.
Фақат мен Қайс эдим дийдорга қадар,
Кейин Мажнун бўлдим ишқинг туфайли.

Сенинг ҳар бир кунинг — Зуҳро андуҳи,
Висол чаманидан умидлар узган.
Менинг ҳар бир куним — Тоҳир сандиғи,
Оққани-оққандир сендан олисга.

Қўҳна ишққа янги ташбеҳ — иккимиз,
Қадим туйғуларга бугунги талқин.
Нима у — кўксимда оғриган жиз-жиз,
Недир кўзингдаги — тиғми ё ёлқин...

* * *

Кўзинг кўзгусида кўклам чўмилди,
Юзинг кулгусида гулхан чўмилди.

Лабинг кавсарида урён дурлару
Қошинг меҳварида кўклам чўмилди.

Белингдан дилимга оқдими сочинг,
Невчукким, ул ҳаму бул ҳам чўмилди.

Кетдингу пойингга тўшалди йўллар,
Изинг орзусида илҳом чўмилди.

Сўнг фироқ тўфони босган оламда
Бир ою бир мену бир шам чўмилди.

БЕКАТДА

Кузги боғлар — тилло рангли қушмиди,
Силкиндилар патларидан сочиб зар.
Биз учрашдик: ўнгиммиди-тушмиди,
Сен — ҳурмидинг, париммидинг, Суманбар.

Уловларнинг чилдагидай бошим
Еру осмон аросида саросар.
Тез тугади — вақтингми ё бардошим,
Сени яна кўрармикан, Суманбар.

Кечирмайман темиртан-тошсийнани,
Сени олиб кетиб борар гунгу кар.
Йўл дуч қилса, кўришармиз, дема — мен
Йўлларингдан чиқиб бўлдим, Суманбар.

Фақат йўлдан чиқмай кетар темиртан,
Илтижомни уқмай кетар темиртан.
Дилга чизиб айрилиқ изларини,
Менга гапи йўқдай кетар темиртан.

Сени яна кўраманми, мен яна...

Ўтбосар МИРЗАЕВ

ЗАЙНАБ

(«Ўтган кунлар» романини ўқиб)

Отасининг азизи эди,
Онасининг азизи эди,
Орзуларининг юлдузи эди,
Сиз Зайнабга тутмангиз осон!

Чимилдиқда ёрни кўрди у —
Ўзга ёрга зорни кўрди у,
Орзуларин, орни кўрди у,
Сиз Зайнабга тутмангиз осон!

Отабекни орим деганди,
Ёрим, вафодорим деганди,
Кўнгли, жаҳони, бори деганди,
Сиз Зайнабга тутмангиз осон!

Кундош деган тошни кўрди у,
Кўзи тўла ашкни кўрди у,
Севгидан зўр рашкни кўрди у,
Сиз Зайнабга тутмангиз осон!

Икки ўтнинг ичида ёнди,
Гоҳи йиғлаб, гоҳи қувонди,
Телба бўлиб ўзидан тонди,
Сиз Зайнабга тутмангиз осон.

Илҳом ҚАҲҲОР

ЁРҒИНАМНИНГ КУЛДИРҒИЧИ

Ёрғинамнинг кулдирғичи куйдиргич,
Куюк дилни лахча ўтда туйдиргич.
Табассумнинг тиғи мунча ўткир-ей,
Кулдиргичин топдан офтоб уйдиргич.

Кулдиргичи жон балоси, жонгинам.
Куйдирганнинг ўзи қўлоси, болгинам.
Кулдиргичдан ўпай десам, қочмагин,
Бошим узра баландайди ёргинам.

Ёрғинамнинг кулдирғичи, куйдиргич,
Куюк дилни лахча ўтда туйдиргич...

УЯЛМА, ЁР

Ташна дилни ташла, деди ташна дилим,
Ёр куйганда яшна, деди яшнаб дилим.
Ишонмайман, дил ришталарин узарми ёр,
Салгинага ўз аҳдини бузарми ёр.

Ўрганади ўшал дилга ошна дилим,
Инсоф берсин, изтиробни ташла, дилим.
Ёр жафоси оғир тушса, синамоқда
Сен ҳам унинг кўзларини ёшла, дилим.

Худойимдан ўргилойин, офтоб чиқди,
Рухсорини кўз-кўз қилиб моҳтоб чиқди.
Пайванд дилни узолмадинг, уялма, ёр,
Хижолатдан қизил рангга бўялма ёр.

МАҚСАД — САДОҚАТНИ УЛУҒЛАШ

Ёзувчи Мирзапўлат Тошпўлатов билан суҳбат

— Мирзапўлат, бир неча йил муқаддам Адабиёт газетасида полвонлар ҳақидаги ҳикоянгизни ўқиган эдик. Сўнг китобингиз чиқди. Яна ҳам сўнг эса киночилар билан яқин ҳамкорлик қила бошладингиз. Айтингчи, киночилар билан ҳамкорлик қилишингизга нима сабаб бўлди: ҳавасми ё тасодиф?

— Сиз айтгандек, биринчи ҳикоям домла Асқад Мухторга маъқул бўлгач, матбуот юзини кўрган эди. Ўша пайтларда мен ТошДУнинг журналистика факультети 4-курс талабаси эдим. Сўнг университет газетасида кишлоқ йигит-қизлари ҳаётига бағишланган «Қатнов» деган ҳикоям чоп этилди. Бу ҳикоямни эълон қилган газета раҳбарлари — профессор (марҳум) Тўғон Эрназаров, шоир Абдулла Турдиевни партқўмда роса пўстакларини қоқишган. Комсомол йиғилишида мени ҳам қуруқ қўйишмаган...

Киночилар билан «Юракдаги сир», «Беором тўлқинлар», «Бахт йўлшу», «Ойни ахтараётган бола» китобларим чиққандан сўнг танишдим. Уларга «Гуноҳ», «Юракдаги сир» кинокиссаларим манзур бўлган эди. Мени ўқишаётган экан. Ўшанда Фарҳод Ҳайдаров, Юсуф Розиқов сингари режиссёрлар билан танишдим ва ўзаро ҳамкорлигимиз бошланди.

Кино кўпчилик ижодкорларни қизиқтиради, киночилар билан ҳамкорлик қилишга ҳавас кучли. Лекин кино яратиш, суратга олиш жараёнидаги машаққатлар ижодкорни бездириб қўйиши ҳам мумкин. Менда ҳам дастлаб шундай бўлганди. Бироқ, Фарҳод Ҳайдаров билан ҳамкорлигимиз яхши самара берди. Мени кинога тортган, тинимсиз ишлашга рағбатлантирган киши ҳам шу. Шундан кейин киночилар орасида кўнгилимга яқинлари ортди. Янги асарларимни тез-тез суратга оладиган бўлиб қолишди.

— Филмингизга актёрларни ҳам ўзингиз танлаган эмишсиз. Шу гап ростми?

— Актёрларни танлаш режиссёрнинг бош вазифаси. Чунки улар билан ишлайдиган шахс режиссёр. Актёрларнинг машаққатли меҳнатидан воқифман. Улар қандай санъат фидойилари, қаноат ва сабр-чидам билан ишлайдилар. Менинг асарим асосида олинган «Гуноҳ», унинг давоми бўлган «Тавба» филмларида энг кичик эпизодлардан бош ролни ўйнаган актёрларгача қалбимга яқин бўлиб қолишган. Баъзан актёрларни танлашда режиссёрга ёрдам берган пайтларим ҳам бўлган. Юлдуз Ҳамидова, Улмас Алихўжаев, Фотиҳ Жалоловлар ролларини яхши ижро этишди.

— Шароф Бошбековнинг киночилар билан ҳамкорлиги муаллифига катта шуҳрат келтирди. Ажойиб кино асарлари яратилди. Ш. Бошбеков янги режиссёр сифатида ҳам филмлар ярата бошлади. «Масхарабоз»ни маза қилиб кўрдик. Мабодо Сизда ҳам шундай бирор ният туғилмаганми?

— Шароф Бошбековни драматург сифатида жуда ҳурмат қиламан. Шароф аканинг асарлари миллий руҳ ва туйғу билан суғорилган. Италия кино усталари томонидан суратга олинган «Темир хотин муҳаббати» филмини кўргандирсиз. Йилнинг бошида «Останкино» телекомпанияси томонидан намойиш этилди. Тўғриси, италянлар ишлаган «Темир хотин муҳаббати» менга ёқмади. Шароф Бошбеков асарини эса ўн марта кўрсам ҳам кўргим келаверади. Шароф Бошбеков ижоди ўзбек драматургиясининг янги босқичидан нишонадир. Бундан тўғрулашимиз керак.

Мен ҳамкасбларимнинг асарларини ўқиб қувонаман. Ҳар кимнинг ўз олдига қўйган мақсади, йўли бўлади. Менинг мақсадим бой ўтмишимиз, ҳавас қилса арзигулик баҳодир аждодларимиз қаҳрамонликларини мадҳ этиш, замонавий асарларимда эзгулик, муҳаббат, садоқат туйғуларини улуғлашдан иборат. Режиссёрлик тўғрисида эса ҳали ўйлаб кўрганим йўқ.

— Сизга «Келинлар кўзғолони»нинг қайси варианти кўпроқ ёқади: саҳнадаги талқиними ёки кинодаги талқини?

— Тўғрисини айтсам, Саид Аҳмад домланинг «Келинлар кўзғолони» асарини Ҳамза театри саҳнасида кўрганман. Асар ижроси менга жуда ёққан. Томошабин ҳузур қилиб, яйраб кулганини ўшанда кўрдим. Кейин, Эркин Воҳидовнинг «Олтин девор»ида. Қани энди ҳозир ҳам шундай асарлар яратилиб, элимизга кулги улашилса...

«Келинлар кўзғолони»нинг кино вариантига келсак, албатта киночилар имкониятлари кенг. Буни эсдан чиқармаслик керак. Аммо менга театр варианти кўпроқ ёққан.

— Энди қайси асарларингиз асосида филмлар яратмоқчисиз?

— Айни кунларда «Сирли олам» журналида чоп этилган «Санам толғаги гулхан» қиссамни кино қилиш устида бир студия билан музокара олиб бораяпмиз. Унда Муқанна бошлиқ халқ фидойиларининг араб истилочиларига қарши озодлик курашини ҳикоя қиламан.

Бу асарни кино қилишга жуда кўп маблағ кетади. Шу боис кинога олиш жараёни чўзилса керак. «Ойни ахтараётган бола» қиссамни ҳам ёш режиссёрлардан бири кино қилишга астойдил киришган. Яқинда филм сценарийсини ёзиб тугатдим. Айни пайтда «Она ер афсонаси» қиссамни ёзиб тугатиш арафасидаман.

Н. МУҲАММАДИЕВ
суҳбатлашди

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги В. А. Успенский номидаги Республика ўрта махсус мусиқа мактаб интернати директори Комилжон Одиловичи Зоировга онаси

Холидахон ая ЗОИРОВА

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси Абдулла Шерга онаси

Санобар ШУКУРОВА

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдирадилар.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси Муҳаммад Юсуфга отаси

Юсуф ота СОТВОЛДИЕВ

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдирадилар.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг адабий маслаҳатчиси, Муҳаммад Саломга отаси

Салом КЕЛДИЕВ

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдирадилар.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси, ёзувчи Зиновий Фотиевич Рибаккага умр йўлдоши

Аделаида Николаевна РИБАК

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Саид АНВАР

Ҳажвия

Самиғжон ака дуппидай ташкилотни бошқарсада, туманда Усаров деган номи бор. Унинг оғзидан ёмон гап эшитмайсиз — «Усаров палон дебди» деган гап бўлиши мумкин. Кийинишларига гап йўқ — «Усаровнинг туфлисига ўхшаб оғзи очилиб қолибди» ёки «Усаровнинг галстугидай арқонга ўхшаб қолибдими?» деган гап бўлиши мумкин.

Ишга келиб кетишини-ю, қўяверасиз: минутини минутига қўйишади. Ҳатто йиғилишларга таклиф қилинганми, қилинмаганми, кўриладиган масаланинг унга аҳамияти борми, йўқми, ҳамиша ҳозиру-нозир. «Усаров кўринмайдими?» деган гап бўлиши мумкин-да!

Уйи катта йўлнинг ёқасида. Ичкарисини қўяверасиз-у, аммо ташқариси... Деворлари ҳамиша ярқираб туради. Дарвозасига пашша қўнса юз метрдан кўринади. Йўлагининг икки томони гулзор. Кеч кузда гулзор кўм-кўк бўлиб туради. Эрта баҳорда қип-қизил лолақизғалдоқлар чўғдай товланади. Ёзда эса анвойи гулларнинг ҳисобига етолмайсиз. Гулзордан битта бегона чўп ёки ўтни излаб ҳам тополмайсиз — «Ҳов, анови Усаровнинг уйи», деган гап бўлиши мумкин-да.

Ишга кетишда Самиғжон ака, албатта, гулзорга диққат билан қарайди. Лозим бўлса хотинига керакли топшириқларни беради:

— Ўрток Усарова, гулларга сув қуйинг, чанқаб қолишибди. Кийимларни алмаштириб кўчага чиқиш эсдан чиқмасин-а! («Анови рўдапо Усаровнинг хотини», деган гап бўлиши мумкин).

Ишдан қайтгач ҳам у гулзорга андак кўз ташлашни унутмайди.

— Ўрток Усарова, сизга гулзорга сув қуйинг дегандим, боплабсиз-ку! Бу шолипоями ё гулзор? Дарҳол пақир олиб ортиқча сувларни атрофга сепинг! («Усаров битта гулзорга сув қуйишниям эплолмай, кўллатиб юборади», деган гап бўлиши мумкин).

Аммо тунов куни Самиғжон ака ишдан қайтиб гулзордаги аҳволни кўриб тахта бўлиб қотиб қолди. Гулзорнинг ўртасида бир одам чаппадай чўзилиб ётибди! Яна денг кўйлагида бирорта ҳам тугма йўқ — қорин очиқ. Шими почачасидан тиззасигача сўкилган. Бир оёғида йиртиқ пайпоқ, иккинчиси яланг... Сочлари патак, соқолининг дастидан юзини кўриб ҳам бўлмайди. Тупроққа беланиб астойдил хуррак отяпти. Ярим очиқ оғзига гулнинг бир банди кириб-чиқиб турибди.

— Ўрток Усарова! — деб юборганини Самиғжон ака сезмай қолди. Зумда хотини пайдо бўлди. Аммо акамиз ўйланиб қолди: — Усарова-ю, уни йўқотар. Лекин «Усаровнинг хотини бегона эркак билан етаклашиб юрибди», деган гап бўлиши мумкин. Бироқ мастни бу ҳолатда ҳам қолдириб бўлмайди: «Усаровнинг эшиги тагида бир маст ётибди», деган гап бўлиши мумкин. Мелисага бервор-са, яна бир гап бўлади. — Папкани олинг! Шляпаниям, — Самиғжон ака аввал қўлтиғини сўнг бошини хотинига тутди. Атрофга бир ров кўз ташлаб, мастга яқинлашди. — Ака, ҳов, ака!

Маст пинак бузмади.

— Ака, ҳов, ака! — деб туртқилашни бошлади.

— Ҳмм, — маст сузилиб кўзини очди.

— Бу ерда ётиб қолибсиз?.. Кўпроқ отвордингизми дейман?

— Отаммисан? — маст иягини чўзиб хитоб қилди.

— Йўқ. Отангиз эмасман.

— Бўлмаса йўлингдан қолма. Мени отамам терголмайди, тушундинг?

Усаров бош қимирлатди. «Маст-да, жаврайверади. Аччиққина чой ичса ўзига кепқолади», деб ўйлаб уйига кирди. Зумда чой дамлатиб, мастнинг тепасида пайдо бўлди. Йигит яна пинакка кетиб қолибди.

— Ака, ҳов, ака!

— Яна нима дейсан? — маст кўзини очмай сўради.

— Чой...

— Чойингни бошимга ураманми?! Бўлса муздайроғидан олиб чиқ!

Усаров тушунди. Аччиқни аччиқ, ароқни ароқ кесади дейишади. Ярим шиша ароқ, икки дона помидор олиб чиқди.

— Ака, ҳов, ака!

— Хира пашшадай ёмон ўралашдинг-да, нима дейсан яна?

— Муздайидан...

— А? Муздайидан? — маст кўзини очди. Ароққа кўзи тушиб чордона қуриб ўтирди. — Ўғил бола экансан-ку, ака! Қуй. Сени соғлигингга оламиз!

Самиғжон ака атрофни обдон кузатиб олиб, бостириб қуйди. Ичди. Иккинчисини қуйиб узатди.

— Ўзинг олмайсанми, ака?

— Ичолмайман, ошқозоним...

— Майли, ошқозонни асраш керак, — деб маст пиёлани қўлига олиб, ўзининг мардлиги, улфатларининг номардлиги ҳақида узоқ вайсай кетди.

— Ака, олиб қўйинг энди, — Усаров қимтиниб қадаҳга имлади.

— Оламиз! Сени ўғил болалигинг учун оламиз, ака!

Шиша бўшатилгунча Самиғжон аканинг бўлари бўлди. Маст қадаҳ тутволиб жаврашини қўймайди, у атрофга аланглашини. Биров кўрса, «Усаров уйи йўқдек катта кўчада тортиб ўтирибди», деган гап бўлиши мумкин. Ниҳоят шиша бўшатилди. Усаров енгил тортиб, мақсадга кўчди:

— Энди, ака, бола-чақалар ҳам кутиб ўтиришгандир...

— Отаси керак бўлгандан кейин кутишади-да, номардлар. Аммо сен ўғил бола экансан, ака. Ке, сени бир ўпиб қўяй!

Усаров бунчалигини кутмаганди. «Ғирт маст бўлволиб, катта кўчада оғиз-бурун ўпишиб ётибди», деган гап бўлиши мумкин ахир.

— Ке, ўзим қора бўлсам ҳам, ичим оқ, ака, бир ўпай! Ке!

Акамиз атрофга қаради, ҳайрият ҳеч ким йўқ, юзини тутди. Маст унинг юзини узоқ сўрди.

— Бўлди-э! Усаровнинг жаҳли чиқди. — Уйингизга кетинг энди.

— Ана шунақада энди, — маст ўпкаланди. — Ичириб маст қилиб қўясизлар-да, кетимизга тепасизлар! Нимада кетамиз, ўйламайсизам!

Усаров ноилож қўшнисидан илтимос қилди, машинасини миниб чиқди. Маст гул-гул яшнаб кетди:

— Ҳақиқатан ҳам ўғил бола экансан, ака! Ке, яна битта ўпиб қўяй!

— Бўлди, бўлди, бошқа сафар! — Усаров машина эшигини қарсиллатиб ёпти.

Машина «Гап йўқ, битта ўпич қарздорсан, ака», деган овозлар чиқариб жўнади. Усаров атрофни обдон текшириб уйига кириб кетди.

Эртасига одатдагича хотинига буйруқ қилди:

— Ўрток Усарова, эзилган гулларга тирговуч қўйинг, синганларини йиғиштиринг!

Усаров ишдан қайтиб, гулзорга қараб қотиб қолди: Бир эмас иккита маст ағнаб ётарди!!! Таниш овоз унинг қулоғига элас-элас эшитилди:

— Келади дедим-ку, ана келди. Биззи ака ўғилбола, ҳозир яримта билан закуска олиб чиқади. Кейин ўзи машина топиб ташлаб ҳам келади. А, ака? Ке, мана шунақа ўғилболалигинг учун сени бир ўпай!

Маст ўпгани улгуролмади. Усаров ҳаётида биринчи марта гап бўлиши мумкинлигини ўйлаб ҳам ўтирмай ҳушидан кетворди.

Сайловбой ЖУМАҒУЛОВ

Ҳажвия

Яқиндагина турмуш қурган ёш келинчак Олмагул уйини супуриб-сидирарди. Шу пайт эшик тарақлаб очилди-ю, ичкарига ғирт маст ҳолда қўшниси Турсунбой кириб келди. Оёғида зўрға турарди. Олмагул ёқасини ушлаганича қўрқиб кетди.

— Пешонам қурсин ёлғиз келди-ку, — деди келинчак челакни чеккага қўяркан, — эрталаб бирга кетган эримни қайси гўрда қолдирди экан. Ўзидан сўраб кўрайчи.

— Турсунбой, ҳой Турсунбой!

Турсунбой эшик олдида узоқ гандираклаб, сўнгра креслога ўзини ташлади-да, зўрға саволга жавоб берди.

— Ни-ма? Сен менга нима дейсан?

— Ҳов, бунча кўп ичдингиз, кўзингизга бало кўринганми? Эрталаб сиз билан бирга кетган эрим қани?

— Ма-рат-ми? Ма-рат, у учига чиққан аҳмоқ! Эшитдингми, у аҳмоқ! Ду-рак!

— Яхши бўпти у аҳмоқ, дурак ҳам дейлик. Лекин қани у?

— Ма-рат, аҳ-моқ! Гул-чеҳ-ра-ни ёнида ётиб қолди.

Келинчакнинг пешонасидан совуқ тер чиқиб кетти. Ҳар хил хаёлларга берилди.

— Шарманда, бузуқи, яна бир такрорлангчи, кимни ёнида қолди?

— Гул чеҳ-ра-ни ёнида. Шу ерда ётиб қолди. Тур де-сам тур-майди.

Олмагул дод солиб йиғлаб юборди. «Ҳа, ўзим ҳам кўпдан буён сезиб юргандим. Юрадиган хотини бор. Ишдан доимо кеч келади. Демак шуникига бориб турган. Юрадиган хотинини оти ҳам маълум бўлди. Гулчеҳра деган қанжиқ экан. Тўхтаб тур ҳали, кўзингга кўрсатиб қўяман».

— Турсунбой яна бир такрорлангчи. Марат қаерда ётиб қолди?

— Айт-дим-ку, сенга. У Гул-чеҳ-ра-ни ёнида ётиб қолди. Тур де-сам турмади!

Олмагул қўлидаги супургини отиб юборди. «Бўлди, шунча чидадим, етар. Бугун шу ишни бир томонга чиқармасам отимни бошқа қўяман. Ота-онасини чақирайчи, бир адабини беришсин, хотинбозни».

У ота-онасини ёнига боргач йиғлаб юборди. Уларнинг иймони учиб, қўрқиб кетишди.

— Келин, тинчликми? Дарров нима бўлиб қолди. Бирортаси хафа қилишдими?

— Шарманда бўлдим, шарманда. Рухсатимни беринглар. Болангизга текканимда виждоним тоза, ҳалол, покиза эдим. У бўлса ҳаром экан, ит экан!

— Келинжон ўзингни бос. Бизга тушунтириб гапирсангчи. Маратим бирор нима қилиб қўйдими?

— Ҳа, у эрталаб Турсунбой деган ўртоғи билан бирга кетганди. Турсунбой келди. Болангиз биттаси билан дон олишар экан. Иккиси шу уйга борган. Ичган, еган. Сўнгра эрим шу қанжиқникида ётиб қолган. Ишонмасангиз ўртоғидан сўранг!

— Вой, падарингга лаънатей, — дея сўкина бошлади отаси Турсунбойни ёнига келиб, — бунақаси авлодимизда йўқ эди-ку. Ҳой Турсунбой бунча кўп ичасанлар, ароқ кўрмаганмисизлар, аҳмоқлар! Марат қани?

— Амаки болангиз аҳ—моқ! У Гул-чеҳ-ра-ни ён-и-да ё-тиб қол-ди. Тур де-сам тур-ма-ди!!

Олмагул йиғлаганча лаш-лушларини йиғиштира бошлади.

— Ана, эна ўз қулоғингиз билан эшитдингиз-а? Шундай фарзанд ўстирган Сизга раҳмат. Бўлди, шу вақтгача чидаганим. Мен бу уйда ортиқчаман, кетаман. Уйимга кетаман.

— Келинжон. Жон қизим озгина шошмай тур, — деди энаси ялинганча, — сабр тағи сариқ олтин дейишади. Болани ўзи келсин. Ҳаммаси аниқ бўлади, хўпми?

— Бўлди, болангиз келмайди. У Гулчеҳрани тўшагида ётибди. Мен бу уйдан кетаман. Елкамни чуқури кўрсин бу уйни. Болангиз Гулчеҳрани олиб келиб яшасин. Кўрамиз ҳали.

— Келин жиндек чидасанг бўларди.

— Йўқ, кетаман дедимми, кетаман!

Шу пайт эшик очлиб, икки йигит эс-ҳушини билмайдиган маст Маратни кўтариб киришди. Йигитларнинг бири куйиб-пишиб сўзларди.

— Бизлар меҳмондорчиликдан келаётгандик. Қарасак Марат ака маст ҳолда ётибди. Олиб келдик.

— «Гулчеҳран»и ёнида. Тикувчилик цехи борку «Гулчеҳра» деган! Шуни ёнида экан. Олмагул ерга қаради. Энаси эса кулиб юборди.

— Ана, келин! Гумон иймондан ажратади дегандим-ку. Қаердаги Гулчеҳрадан гумонсираб юрибсан. У шаҳримиздаги тикувчилик цехи экан-ку?!

Қорақалпоқ тилидан Ёрқул УМАРОВ ўгирди

Ҳазил ҳангома

Ерга урса, осмонга сапчийдиган бўз болалик пайтларимиз эди. Рўза ҳам қишда келганди. Дадамнинг эшонбозорлик Сарибой исмли чорбозорчи бир таниши бўларди. Ўша киши мен тенги ўғли — дўстим Сарсонбойни эргаштириб бизникига меҳмонга келиб қолди. Дадам дўстини қучоқ очиб кутиб олди. Биз болаларнинг ҳам қувончимиз чексиз. Ахир уйга меҳмон келса, қувонмайдиган бола борми дунёда?

Сарсонбойнинг оёқлари совуқдан увишиб қолган шекилли, танчанинг бир ёғини обод қилиб, анча пайтгача шумшайиб ўтирди. Катталарнинг суҳбати қизигандан қизирди. Ифторликка қадар қуруқ дастурхонни томоша қилишнинг ҳам қизиғи йўқ. Дадамнинг бир имоси билан укаларим ва меҳмон болани ҳовлига бошладим. Бироз қорбўрон ўйнаб, қизишиб олганимиздан кейин жаркўчага яхмалак учгани бордик. Яхмалакда тенги-тўш болалар кўп эди. Сарсонбой бир пастда уларга эш бўлиб, совуқда бурни кўкариб роса яхмалак учди. Шунда бир шум фикр хаёлимга келиб қолди-да астагина Сарсонбойни чақириб маслаҳат солдим:

— Сарсон, гузарга бориб нишолдахўрлик қилиб келмаймизми?

У менга маъноли қараб:

— Тегин берама? Ақшамиз жўққуй, — деди.

— Э, айтганимни қилсанг бўлгани, пулнинг кераги йўқ, — дедим қувлик билан. Сарсонбой менга қулоқ осди. Мен шошилмайгина унга ўйлаган режамни тушунтирдим.

— Бўлади! Жақси! — деди оғайним хурсанд бўлиб.

Икковимиз чопқиллаб маҳалла гузаридаги бозор томон жўнадик. Салим боққолнинг дўкони ёнида нонвойлар, нишолдачилар, қандолатчи пашмакфурушлар қатор тизилишган. Ифторлик вақти яқин. Бозор қизиган, биров сўраб, биров харид қилиб турибди. Қатор оралаб кетдик. Мисқозонлардаги кўз қамашадиган даражада оппоқ, асалдек ширин нишолдаларни кўргач, хоҳласанг ҳам, хоҳламасанг ҳам оғзингнинг суви қочади. Аллонлик Ғойиб ота нишолдага жуда уста-да. Нишолдасидан бир яласанг, мазаси оғзингда қаймоқдек қолади. Келишиб олганимиздек, бориб отанинг рўпарасида тўхтадик. Сарсонбой анқовланиб бориб нишолдақозоннинг ёнига ўтирди-да:

— Ата, бул эмне? — деди, ўзини гўлликка солиб. — Туени кўпигима?

Бунақанги қувликларни кўп кўрган Ғойиб ота бароқ қошларини чимириб, уни зимдан кузатиб турибди.

— Ой ба-ай, татту екен! — деди «содда» Сарсонбой нишолдадан бир ялаб кўриб. — Эмне бу, ата?

Нишолдачи индамади. Менинг «соддагина» дўстим хўл бўлган бармоғини яна нишолдага тиқаётганида, жаҳлим чиқиб кетти (сценарий бўйича):

— Ҳей, шуниям билмайсанми? Нишолда-ку бу! — деб елкасига бир мушт туширганимни биламан, худо уриб, иш чаппасидан кетди. Келишиб олганимиздек, у турттанимдаёқ беш панжасини нишолдага тиқиб олиши керак эди. Фалокат босиб оёғи остидаги музга тайғониб кетиб, бир ёнбоши билан нишолдақозонга мункиб кетса бўладими, галварс. Бўлди, томоша! Ғойиб отанинг сийрак мўйлови тикка турди:

— Бай-бай, бай-бай, падарларингга лаънат сенларни! — деб бағиллаб қолди-ку. Сарсонбой тушмагур ҳадеганда ўзини ўнглаб туролмаяпти. Мен бир ҳаракат билан «букиб» ётган дўстимни нишолдадан суғуриб олдим-у, қўлидан етаклаганча жаркўча томон қочмоқчийдим, бозорчани бошига кўтараётган Ғойиб ота мол аччиғи — жон аччиғида қўлидаги нишолда кавлаб турган ёғоч лаппаси билан дўстгинамнинг яғринига «пап» эткизиб чунонам туширдики, бечоранинг оғзи карракдек очилиб кетди. Мен вақт ғаниматда ярим қозон нишолдани боши, елкаси-ю, бир ёқ енгига чаплаб кўтариб олган Сарсонбой оғайнижонимнинг қўлидан тортқилаганимча рўбарў келган томонга қочдим. Сарсонбой билан жаркўчадаги яхмалакка «ҳарс-ҳурс» қилиб етиб келганимизда ўн-ўн беш чоғли бола бизни тезгина ўраб олишди. Мен мамнун. Бор гапни кулиб-кулиб, қийқириб-қийқириб айтиб бердим-да:

— Қани, болалар, нишолдага ҳужум! — дея хитоб қилдим.

Бола халқи азалдан шираға ўч бўлади. Ҳаммамиз Сарсонбойни ўртага олиб ялашга тушиб кетдик. Умрида бунчалик сийлов кўрмаган Сарсонбой ўртада қорбободек қўққайиб турибди. Гоҳ-гоҳ тилини чиқариб лаби атрофларини ялаб-ялаб қўяди.

— Кўзини яламанглар! — деди болалардан бири, — кўзи очилса ўзини-ўзи ялаб қўяди. Роса кулишдик. Кейин Сарсонбойни яхмалакка ўтқазиб қўйиб, тоза яладик...

Сарсонбой билан ҳозир ҳам борди-келдимиз бор. Ҳар кўришганда нишолдахўрликни эслаб мириқиб куламиз. Ахир, болаликда нималар бўлмайди дейсиз?..

Раҳимжон ДАРВИШЕВ

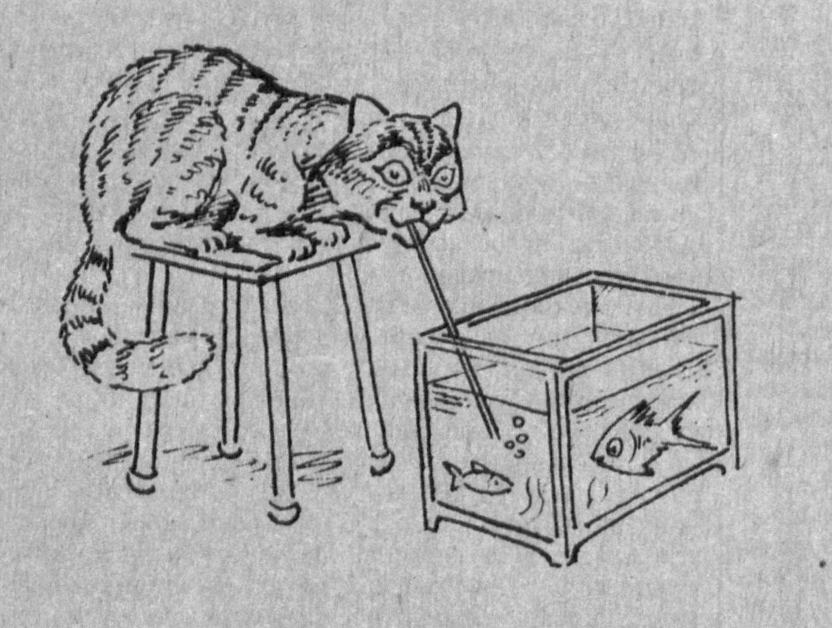

Рассом О. ВОСИХОНОВ

ЭСИЗ «НАПОЛЕОН»

Ҳажвия

Оиламизда тез-тез йиғилиш ўтказиб туриш одат тусига кирган. Йиғилишларимиз асосан ошкоралик тарзида ўтади. Аввал болалар, сўнгра янгангиз фикр-мулоҳазаларини изҳор қилишади. Мажлисни якунлаш эса каминанинг зиммасига юкланган. Навбатдаги йиғилишимиз бозор муносабатларига бағишланди. Тўнғич ўғлимиз Мелибойнинг (ўзи иқтисодчи) ортиқча харажатларни қисқартириш, шунинг учун шанба,, якшанба кунлари-даги тушликни уйда эмас, маҳаллада бўладиган тўй-маъракаларда ўтказиш тўғрисидаги таклифи уларга маъқул тушди.

Меҳмондорчилик ҳақида сўз очилгач, янгангизнинг бирдан гап халтаси очилди...

— Дадаси, — деди у томоқ қириб, — сиз ҳам энди баъзи бир хурмача қилиқларингиздан воз кечинг. Қайси бир рўзномада ўқидим, японлар меҳмонни уйда эмас, қаҳқаҳахонада сийлашар экан. Сиз ҳам бундан буён дуч келган кишини уйга бошлаб келавермай, кўча-кўйда чой ичиринг.

Бордию, баъзан бунинг иложи бўлмай қолса, меҳмон олдида чўзилиб олиб: «Ҳой, уни олиб кел, буни олиб кел», деб жиғимга тегаверманг. Меҳмон — отангдан улуғ деганлар, сиз айтмасангиз ҳам бисотимиздаги бор нарсани дастурхонга қўяман-ку...

Баҳс-мунозарани якунлар эканман, миямга янги фикр келдию, янгангизни хурсанд қилмоқчи бўлдим:

— Аяси, бундан буён меҳмоннинг нуфузига қараб зиёфат берасан. Агар бошимда чуст дўппимни кўрсанг, «меҳмон жуда нозиктаб, зиёфат кўнгилдагидай бўлсин, ҳатто, ичимлик ҳам келтир», деганим. Ўзимизнинг жайдари дўппини кийсам «меҳмонга овқат шарт эмас, чой-пой кифоя», деганим. Башарти бошимда бахмал дўппи бўлса, билгинки, меҳмон тезда кетади.

Бу таклифим болаларга ғалати туюлса-да, аммо янгангизга маъқул бўлди. Меҳмон келди дегунча, янгангиз бир нарсани баҳона қилиб олдимга киради, синчиклаб дўппимга назар солади. Йиғилишдан бир ой ўтгач, оиламиз харажати уч минг сўмга, иккинчи ойда эса икки минг сўмга камайди. Аммо, бу хурсандчилик узоққа чўзилмади...

Бир куни денг уйимизга башанг кийинган бир танишим меҳмон бўлиб келди. Янгангиз дастурхон ёзиб, уйдаги бор бисотимизни чиқарди. Гуручнинг уч хил навидан олиб қўйганмиз. Ошни девзира гуручдан дамлагани майли-я, бир вақт қарасам, бир йилдан буён яшириб қўйган «Наполеон» конягини олиб келиб, дастурхонга қўйди. Меҳмон ҳам томоғини тақиллатиб турган экан, бир қултум қолдирмай шишадагини сипқорди. Танишимни жўнаттач, ошхонага кириб:

— Ҳой хотин, калланг жойидами ўзи? Келган меҳмонга чойнинг ўзи кифоя эди... Хўп майли, девзира гуруч, зиғир ёғдан ош дамлаганинг гўрга, аммо «Наполеон» конягини кўз-кўз қилишингга бало борми? — деб ўшқирдим.

Янгангизнинг бирдан ранги-қути учиб, деб қолди:

— Ҳой дадаси, гапингизнинг тутуруғи борми ўзи? Мажлисда нима деган эдингиз? Қарасам бошингизда чуст дўппи!

Бошимдаги дўппини кўриб мазам қочди. «Бахмал дўппи қани?», десам, хотиним лабини буриб, «Ўғлингиз кийиб кетган, ўзиники эконом бўлар эмиш», дейди.

Ҳай, майли, аммо... эсиз «Наполеон», — дея олдим, холос.

Нарзулла ОРИФИЙ

Қўшнимизнинг боқилган ғози бўлакча,
Иштаҳамни очворди, ғози бўлакча...

ФАКТЛАР ТАСДИҚЛАНМАДИ

•

Кечаси соат учда Шапиронинг эшигини тақиллатишди.

— Ким у?

— Почтачи.

Шапиро эшикни очди. Ташқарида бешта хавфсизлик хизмати ходими турарди. Улар Шапирони саволга тутишди.

— Дунёдаги энг катта мамлакат қайси?

— Бизнинг ватанимиз, албатта.

— Меҳнаткашнинг ёнини оладиган сиёсий система қайси?

— Социализм.

— Қайси мамлакатда фуқаролар эркин ва бахтиёр?

— Совет Иттифоқида.

— Унда нега четга кетишга ҳужжатларингизни топширдингиз?

— Нима десам экан... Энг асосийси, у ёқда кечаси соат учда почтачилар уйғотишмайди.

•

Исроилга кетаётган фуқаро самолётга ўзи билан Лениннинг портретини олиб чиқди.

— Бу нима, — деди шўро божхоначиси.

— Бу нима эмас, ким. Кўрмаяпсанми Владимир Илич Ленин-ку.

Самолётдан тушаётганда уни Исроил божхоначиси тўхтатди.

— Бу ким?

— Ким эмас, нима. Бу олтин рамка.

•

Тегишли идорада Хаймовичга четга кетишга рухсат беришмади.

— Нега?— деди Хаймович.

— Чунки сизнинг ишингиз бир сир билан боғлиқ.

— Ҳазиллашаяпсизми? Ахир, мен ишлаётган соҳада америкаликлар биздан йигирма йил олдинга ўтиб кетган-ку.

— Ана шунинг ўзи сирда.

•

Чет элга кетмоқчи бўлган қари фуқарони ижроқўм раиси фикридан қайтишга ундади:

— Бобожон, қаерга кетмоқчисиз? У ёқларда ҳар куни ёмғир, бунинг устига иссиқ. Балки яна бир ўйлаб кўрарсиз.

— Майли ўйлаб кўраман.

Иш куни тугаб ижроқўм раиси уйига йўл олар экан, қабулхонада қари фуқарони кўрди.

— Сиз бу ерда нима қилиб ўтирибсиз?

— Зонтик олсамми ёки йўқми деб ўйлаяпман.

•

Белоруссияни озод қилиш операциясига тайёргарлик бормоқда. Сталин Рокассовскийга қўнғироқ қилди:

— Ўрток Рокассовский, «Багратион» операциясига тайёрмисизлар?

— Ҳаммаси жойида ўрток Сталин.

Сталин Коневга қўнғироқ қилди:

— Ўрток Конев «Багратион» операциясига тайёрмисиз?

— Тайёрмиз, ўрток Сталин.

Сталин Жуковга қўнғироқ қилди:

— «Багратион» операцияси тайёрми?

— Тайёр, Иосиф Виссарионович.

— Подполковник Брежнев билан маслаҳатлашилганми?

•

Сталинград шаҳрининг номи Волгоград қилиб ўзгартирилгандан сўнг нариги дунёдан телеграмма келибди:

«Розиман. Иосиф Волгин».

•

Қабр устидаги ёзув:

«Тинч ухла, қадрдон дўстим. Фактлар тасдиқланмади».

•

Иккита милиционер машина олдида туришибди. Олдиларидан бир киши чопиб ўтди. Милиционер сўради:

— Сен митингдан келаяпсанми?

— Ҳа.

— Унда машинага чиқ.

Шу пайт иккинчи киши келди.

— Митингдан келаяпсанми?

— Ҳа.

— Машинага.

Учинчи киши яқинлашди.

— Митингдан келаяпсанми?

— Йўқ.

— Унда аввал митингга борда, кейин машинага чиқ.

Б. БОБОЁРОВ тўплаган

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
* * *
НОШИР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА КОНЦЕРНИ

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ
ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона телефони— 33-52-91
* * *
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Манзили: Тошкент шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ
Таҳрир ҳайъати: Мурод АБДУЛЛАЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Дадахон ЁҚУБОВ, Одил ЁҚУБОВ, Анвар ЖАББОРОВ, Баҳодир ЖАЛОЛОВ, Ашурали ЖЎРАЕВ (санъат бўлими мудири), Маҳмуд САЪДИЙ (танқид ва адабиётшунослик бўлими мудири), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Иброҳим ҒАФУРОВ, Беккул ЭГАМҚУЛОВ (масъул котиб)

Навбатчи муҳаррир — Адиба ҲАМРО қизи

Редакцияга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 24. Буюртма Г. — 0553. Ҳажми — 2 босма табоқ. Газета IBM компютерида терилди ва саҳифаланди. Индекс 64593. 1 2 3 4 5 6